

URHEILIJAN KAKSOISURAN TOTEUTUMINEN KESKI-SUOMESSA

Koulutuksen järjestäjien näkemyksiä opiskelun ja urheilun yhdistämisestä sekä haasteista yläkouluissa ja toisella asteella

Karri Leisimo

Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2024

TIIVISTELMÄ

Leisimo, K. 2024. Kaksoisuran toteutuminen Keski-Suomessa: koulutuksen järjestäjien näkemyksiä opiskelun ja urheilun yhdistämisestä sekä haasteista yläkouluissa ja toisella asteella. Liikuntapedagogiikan pro gradu –tutkielma. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto, 59 s., 1 liite.

Nykypäivän yhteiskunta edellyttää työntekijöiltä monialaista osaamista ja pätevyyttä. Samalla toisen asteen koulutuksen lisääminen oppivelvollisuuteen ohjaa nuoria hankkimaan itselleen ammatillisen pätevyyden tai suuntautumaan kohti korkeakoulututkintoa. Monelle urheilijalle tavoitteellisen huippu- tai kilpaurheilun yhdistäminen opiskeluun muodostaa haastavan, mutta pitkällä tähtäimellä palkitsevan urheilu-uran ja sen jälkeisen urasiirtymän. Opiskelevat urheilijat suuntaavat usein isompiin kaupunkeihin parhaimpien olosuhteiden perässä, mutta erilaiset urheilijan polut voivat kulkea myös muita reittejä.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan kaksoisuraa ympäristön ja koulutuksen järjestäjän näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää kuinka opiskelun ja urheilun yhdistämistä tuetaan kunnallisessa toimintaympäristössä. Lisäksi tietoa haluttiin kerätä siitä, millaisia haasteita kaksoisuran tukemisessa voi nousta esille, sekä kuinka alueellista urheiluakatemiatoimintaa voisi kehittää ottamaan huomioon nämä erilaiset ympäristöt ja haasteet. Tutkimukseen osallistui lähes jokaisesta Keski-Suomen kunnasta koulutuksesta tai liikunnasta vastaava viranhaltija ja yhteensä 20 haastateltavaa 19 eri kunnasta haastateltiin puolistrukturoiduin menetelmin.

Laadullinen aineisto analysoitiin teoriaohjaavasti käyttäen hyväksi mallia kaksoisuran kehitysympäristöstä, sekä sen menestystekijöitä. Teorian pohjalta muodostettiin suuntaa antavia yläluokkia, jotka ohjasivat laadullista sisällönanalyysia.

Tulokset osoittivat sekä eroja että yhtäläisyyksiä niin kaksoisuran tukemisessa kuin kaksoisuran tukemisen haasteissa. Suurelta osin kaksoisuran tukeminen oli samantyyppistä eri kunnissa. Koulupäiviin pyrittiin saamaan mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa erilaisten hankkeiden kautta. Opinnoissa joustettiin ja niitä tuettiin yksilön tarpeet huomioiden. Joissakin kunnissa kaksoisuraa tukevat rakenteet kouluissa ja muut tukitoimet on nähty järkeviksi. Haasteet näyttäytyivät sen sijaan paikallisten olosuhteiden riittämättömyytenä, urheilijoiden vähyytenä sekä sijainnin ja välimatkojen kautta. Urheiluakatemiatoiminta oli tällä hetkellä monelle haastateltavista melko vierasta ja sen keskeisimmäksi kehityskohteeksi nähtiin toiminnan parempi esittely viestintää ja vierailuja hyödyntäen. Toisaalta myös urheiluakatemian asiantuntijaverkosto nähtiin yhtenä resurssina, joka voisi lisätä sekä ympäristön että paikallisten urheilijoiden pätevyyttä joissain kunnissa.

Kuntien kaksoisuran tukeminen ja siihen liittyvät haasteet vaihtelivat ympäri Keski-Suomea. Yhteisiä toimintatapoja tunnistettiin vähän, joka voi saattaa opiskelijaurheilijoita epätasa-arvoiseen asemaan. Suuremmissa kunnissa, joissa opiskelijaurheilijoita on enemmän, olivat tukitoimet odotetusti myös kattavampia. Jotta erilaisia urheilijan polkuja voitaisiin edistää, alueellista urheiluakatemiatoimintaa ja yhteistyöverkostoja olisi kehitettävä ja yhteistyöverkostoja laajennettava.

Avainsanat: kaksoisura, urheiluakatemia, yläkoulu, toisen asteen koulutus, kaksoisuran kehitysympäristö

ABSTRACT

Leisimo, K. 2024. Dual career in Central Finland: municipal education providers thoughts on dual career and its challenges in lower secondary and upper secondary schools. The Faculty of Sport and Health Sciences. University of Jyväskylä. Master's thesis in physical education, 59 pp., 1 appendix.

Today's society requires employees to be increasingly skilled and qualified. Simultaneously the addition of upper secondary education to the compulsory education requirements directs students to developing a vocational competence or to aim towards a bachelor's or a master's degree. For many athletes, combining competitive or elite sports with education poses a challenging but ultimately rewarding sports career and a successful career transition. These types of student athletes often seek larger cities for the best conditions, but some athletes may also choose different types of routes.

This study approaches dual career from the perspective of the environment and the municipalities education providers. The aim was to examine how the combining studies and sports is supported in a municipality domain. In addition, information was gathered about the challenges that may arise in supporting these dual careers, as well as how regional sports academy operations could be developed to cater these different environments and challenges. Occupants responsible for education or sports in 19 municipalities in Central Finland participated in the study and a total of 20 interviewees took part in semi-structured interviews.

The qualitative data was analyzed using a theory-guided approach, based on the dual career development environment model and its success factors. Based on the theory, indicative upper categories were formed, which guided the qualitative content analysis.

The results revealed both differences and similarities in supporting dual careers in different municipalities, as well as the challenges in doing so. The general approach to supporting dual careers was typically similar, with efforts made to include opportunities for movement and sports during school days and to be flexible or supportive with the individuals needs in studies. However, some municipalities also saw fit that different types of support structures in schools and other support measures for dual careers was needed. Common challenges were insufficient training conditions, only a few number of athletes locally, and location or distances. For many of the interviewees, regional sports academy operations were relatively unfamiliar, and its main development area was seen as better promotion through communication and local visits. On the other hand, the academy's expert network was seen in some municipalities as a resource that could increase qualifications in the environment and among local athletes.

Supporting dual careers and the associated challenges are varied across Central Finland. Only few common practices were identified, which may put student athletes in an unequal position. In bigger municipalities with a larger number of athletes, support measures were more comprehensive, as expected. To better promote support for different types of dual careers, regional sports academy operations need to be developed, and collaboration networks need to be expanded.

Key words: dual career, regional sports academy, lower secondary school, upper secondary school, dual career development environment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	URHEILIJAN KAKSOISURA	4
2.1	Kaksoisuran hyödyt urheilijalle.....	4
2.2	Kaksoisuran haasteet urheilijalle	6
2.3	Kaksoisuran taustatekijät.....	7
2.3.1	Yksilöön kohdistuvat taustatekijät	8
2.3.2	Ympäristöön kohdistuvat taustatekijät	9
3	KAKSOISURAN TUKEMINEN.....	12
3.1	Kaksoisura kansainvälisesti.....	12
3.2	Kaksoisura Suomessa	14
3.2.1	Lainsäädäntö ja opetussuunnitelmallinen ohjaus kaksoisuran taustatekijöinä.....	16
3.2.2	Urheiluylikoulut ja –lukiot sekä ammatillinen koulutus.....	17
3.2.3	Urheiluakatemit	18
3.3	Kaksoisuran kehitysympäristö.....	20
4	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
5.1	Tutkimusaineisto	24
5.2	Tutkimus- ja analyysimenetelmät.....	27
5.3	Tutkimuseettiset lähtökohdat ja tutkijapositio.....	30
6	TULOKSET	31
6.1	Kaksoisuran tukeminen kunnissa	31
6.1.1	Kunta hyvinvoinnin ja liikunnan edistäjänä	32
6.1.2	Koulun rakenteet ja opinnoissa joustaminen	34

6.1.3 Muut kaksoisuraan liittyvät tukitoimet.....	36
6.2 Kaksoisuran tukemiseen liittyvät haasteet.....	37
6.3 Urheiluakatemia toiminnan kehittäminen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta	41
7 POHDINTA.....	44
7.1 Keskeisimmät tutkimustulokset.....	44
7.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	46
7.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	48
LÄHTEET	51

Liite 1: Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Suomalaisista lukiolaisista reilu kolmannes harrastaa urheilua tai liikuntaa urheiluseurassa ja peruskoulussa vastaava osuus on vielä suurempi. Sen lisäksi yli puolella urheilevista nuorista on myös kilpailullisia tavoitteita. (Mononen ym. 2021) Urheilu ja liikunta kuuluvat monen nuoren arkipäivään. Osa nuorista etenee omalla urheilu-urallaan niin pitkälle, että harjoittelu ja kilpaileminen täyttävät huippu-urheilun tunnusmerkit. Huippu-urheilulla tarkoitetaan yleensä kansainväliseen menestykseen tähtäävää kilpailemista, sekä oman lajin maksimaalisen suorituskyvyn tavoittelua ja se nähdään niin sanotun ”urheilupyramidin” huipulla. Huippu-urheilun ja sitä seuraavan kilpaurheilun ero on ajoittain häilyvä, sillä urheilijan polku saattaa kulkea monenlaisia reittejä ja siihen vaikuttavat erilaiset tekijät, kuten loukkaantumiset, motivaatio tai olosuhteet. (Michelsen ym. 2022) Olivat urheilijan tavoitteet sitten menestyä kansainvälisesti, kansallisesti tai juniorisarjoissa, vaatii tavoitteelliseen urheilun harrastaminen sitoutumista ja aikaa. Samanaikaisesti nuori joutuu siis yhdistämään oman urheilu-uran, sekä oppivelvollisuutensa. Tästä ilmiöstä käytetään nimitystä kaksoisura (*Dual Career*) (Stambulova ym. 2021).

Kaksoisuraa ja siihen liittyviä ilmiöitä on tutkittu paljon niin kansallisissa, kuin kansainvälisissä tutkimuksissa. Stambulovan ym. (2021) mukaan kaksoisuratutkimus on viime vuosina painottunut kaksoisuran haasteisiin; sen lyhyt- ja pitkäaikaisiin hyötyihin sekä myös mahdollisiin haittoihin. Guidotti ym. (2015) panivat merkille, että noin kolmasosa kaksoisuratutkimuksesta oli siihen mennessä kohdistunut mikrotasoon sekä kolmasosa makrotasoon. Yksilöön keskittyvät tutkimukset kohdistuivat koettuihin haasteisiin ja kokemuksiin kaksoisuran toteuttamisesta, kun taas ympäristöön kohdistuvat tutkimukset käsitelivät esimerkiksi erilaisia käytänteitä ja toimintatapoja kaksoisuraan liittyen.

Kaksoisuraympäristöihin kohdistuneet tutkimukset ovat nostaneet esille yksittäisiä hyviä käytänteitä ja onnistuneita ratkaisuja. Nämä ratkaisut ovat kuitenkin nähty hankalina soveltaa laajemmalla mittakaavalla. (Henriksen ym. 2010) Sen sijaan on tehty havaintoja siitä, että yhtä menetelmää tai toimintatapaa on haastava hyödyntää laajasti kiitettävillä tuloksilla (Emrich ym. 2009; Henriksen ym. 2014). Viimeaikaisessa kaksoisuraympäristöihin kohdistuneissa tutkimuksissa on noussut esille käsite ”kaksoisuran kehitysympäristö”. Kehitysympäristö ei ilmiönä ole uusi, mutta ympäristön muovaaminen kaksoisuran toteuttamista suosivammaksi on lisääntynyt viime vuosina. Kehitysympäristö kuvailee tarkoituksenmukaisesti kaksoisuraa

tukevaa rakennetta, kuten esimerkiksi urheilulukiota tai urheiluakatemiaverkoston. Näille ympäristöille on pyritty muodostamaan kuvailevat menestystekijät, jotka selittävät parhaita kaksoisuraa tukevia toimintatapoja olematta samalla liian kontekstisidonnaisia. (Morris ym. 2020; Storm ym. 2021) Huomioitavaa on kuitenkin se, että kaksoisuraympäristöjä käsittelevä tutkimus keskittyy lähes kokonaan maan huippu-urheiluyksiköihin ja urheiluoppilaitoksiin. Tämä näkökulma ei siis huomioi sellaisia urheilijoita, jotka yhdistävät opiskelua ja urheilua tavallisissa oppilaitoksissa tai muulla erilaisella urapolulla. Yhdeksi huolenaiheeksi Ryba ym. (2016) nostavatkin sen, rajautuvatko nuorien opiskelijaurheilijoiden urapolut vain muutamaaan, ennalta määritettyyn vaihtoehtoon sillä perusteella, että riittävää tukea on haastava saada muualla.

Kun tutkitaan kaksoisuran toteutumista Suomessa, on olennaista huomioida yksi merkittävimmistä tekijöistä sen edistämiseksi, eli urheiluakatemit. Urheiluakatemiaohjelma on Suomessa muodostettu edistämään yhteistyötä paikallisten koulutuksen järjestäjien, urheilijoiden ja urheiluseurojen välillä. Muita akatemiaohjelman tavoitteita on esimerkiksi parantaa harjoitteluolosuhteiden laatua ja käytettävyyttä, koota, kehittää ja jakaa asiantuntijaosaamista sekä vahvistaa ja lisätä seuratoiminnan yhteistyötä. (Muutostyöryhmä 2012, 20) Kilpa- ja huippu-urheilu kiinnittyy yhä tiiviimmin kuntatasolle, kun kunnat vastaavat sekä liikuntapaikkojen rakentamisesta ja ylläpidosta sekä koulutuksesta ja muista oppilaitoksista. Myös urheiluakatemiaverkosto on haastanut kuntien sivistystoimia kehittämään urheilua. (Opetusministeriö 2010, 39) Osassa alueista akatemia on integroitu suoraan kaupungin koulutustoimeen (esimerkiksi Porissa ja Kuopiossa) ja osassa sen sijaan akatemia toimii esimerkiksi erillisenä säätiönä, osin kaupungin tukemana (esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja Jyväskylässä). Urheiluakatemiatoiminta ympäri Suomen keskittyy tällä hetkellä pääosin akatemiakaupunkeihin ja niiden välittömään läheisyyteen. Akatemiatoiminnan kehittämiseksi ja kaksoisuran yhdenvertaisemmaksi toteutumiseksi olisi tärkeää löytää tapoja, joilla paikalliset urheiluakatemit voisivat tukea urheilijoita vielä laajemmalla alueella luoden yhä kattavampaa verkostoa Suomessa.

Tämän tutkimuksen tiedonkeruu on tehty yhteistyössä Jyväskylän Urheiluakatemian (Keski-Suomen urheiluharjoittelukeskus-säätiön) kehityshankkeen kanssa, jossa tietoa on kerätty haastattelujen avulla Keski-Suomen eri kunnista. Työn tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, kuinka perusopetuksen yläluokilla sekä toisen asteella opiskelevia urheilijoita tuetaan Keski-Suomen alueella. Tutkimus kohdistuu tarkastelemaan sitä, kuinka kaksoisuraa tuetaan kasvukeskusten

ulkopuolella. Tästä syystä Jyväskylä, jossa myös alueen paikallinen urheiluakatemia toimii kaikista tiiveimmin, on jätetty työstä pois. Tämän tutkimuksen viitekehys liikkuu suomalaisen koulutus- ja urheilujärjestelmän yhdyspinnassa. Tutkimus keskittyy koulutuksen järjestäjätason kysymyksiin, mutta aiheella on myös selkeä yhteys opetussuunnitelman toteuttamiseen oppilaitosten ja kouluyksiköiden arjessa. Saatujen tulosten kautta on tarkoitus hahmottaa opiskelun ja urheilun tukemisen nykytilaa Keski-Suomessa. Jyväskylän Urheiluakatemialla on myös mahdollisuus hyödyntää tuloksia omassa alueellisessa kehitystyössään erilaisia toimintamalleja suunniteltaessa.

2 URHEILIJAN KAKSOISURA

Kilpa- ja huippu-urheilun suhdetta yksilön siviilielämään on Suomessa ensimmäisiä kertoja tutkittu 1970-luvulla. Vuolle (1977) sanoitti väitöskirjassaan sitä, kuinka urheilija joutuu sovitteluun ja yhdistämään erilaisia kansalaisvelvollisuuksia, kuten oppivelvollisuuden ja työssä käymisen. Vaikka yhteiskunta ja sen olosuhteet ovat muuttuneet merkittävästi 2020-luvulle tultaessa, opiskelun ja urheilun yhdistämisen perushaasteet ovat pysyneet lähes samankaltaisina. Vuolle (1977) kuvaili haasteiksi esimerkiksi huippu-urheilun jälkeistä siirtymää takaisin työelämään ja sitä, kuinka urheilijan on tehtävä valintoja muiden elämän osa-alueiden lopettamisesta, rajoittamista tai siirtämisestä. 2000-luvun kaksoisuralla pyritään vastaamaan näihin ja muihin urheilijan elämää koskeviin haasteisiin.

Nykypäivänä kaksoisuralla tarkoitetaan tavoitteellisen urheilemisen ja opiskelun tai koulutuksen yhdistämistä (Ryba ym. 2016). Useat tutkimukset toteavat, että kaksoisuran tavoittelemisen eli opiskelun ja urheilemisen välinen tasapainottelu on usein haastavaa (Kristiansen 2017; O'Neill ym. 2013). Jo pelkästään urheilussa menestyminen vaatii suurta panostusta useiden vuosien ajan. Kuitenkin vain hyvin harvat saavat urheilusta ammatin loppuelämäksi. (Ronkainen & Ryba 2018; Ryba ym. 2016). Tämän päivän urheilijoilta odotetaan niin toisen asteen koulutuksen kuin myös korkeakouluopintojen yhdistämistä urheilemiseen. Kouluttautumisen tavoitteena on tukea urheilijan urakehitystä ja yhteiskuntaan sopeutumista urheilu-uran jälkeen. (Christensen & Sørensen 2009) Tämän päivän opettaja työskentelee ympäristössä, jossa on tarpeen ymmärtää opetussuunnitelman ja didaktiikan lisäksi erilaisia näkökulmia opiskelijan kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi (Nyyssölä 2022). Mitä paremmin koulun henkilökunta ja päätöksentekijät ymmärtävät kaksoisuran haasteita ja mahdollisuuksia, sitä paremmat edellytykset opiskelijaurheilijalla voi olla toteuttaa omaa polkuaan.

2.1 Kaksoisuran hyödyt urheilijalle

Kaksoisuran merkityksestä urheilijan uralle ja ennen kaikkea uran jälkeiselle elämälle ollaan yhtä mieltä. Oikein toteutetulla kaksoisuralla on useita hyötyjä urheilijoiden elämään, kun heitä verrataan kaksoisuran ulkopuolella oleviin urheilijoihin. Euroopan komissio (2012) kuvailee hyötyjä, joita kaksoisuraohjelmiin osallistuneet saivat verrattuna ei-koordinoiduissa

ympäristöissä oleviin vertaisiin. Nämä hyödyt tai edut kohdistuivat niin urheilijan terveyteen ja kehitykseen sekä sosiaalisiin suhteisiin, urakehitykseen ja työllistymiseen. Lisäksi Euroopan komissio (2012) kuvaili terveyteen liittyviä hyötyjä esimerkiksi tasapainoisempana elämänä, vähäisempänä stressinä sekä kasvaneena hyvinvointina. Kaksoisuran sosiaaliset hyödyt kohdistuivat esimerkiksi laajempaan sosiaaliseen tukiverkoston, joka voi tukea urheilijaa myös urheilu-uran jälkeen. Myös sosiaalisia suhteita vertaisten kanssa luonnehdittiin paremmaksi. Opiskeleminen urheilun rinnalla tuo seuraympäristön ohelle yhden verkoston lisää, jossa jakaa kokemuksia.

Torregrosan ym. (2015) mukaan kaksoisura ja tulevaisuuden suunnittelu edistivät urasiirtymiä kilpailullisen urheilu-uran jälkeen. Urasiirtymällä tarkoitetaan vaihetta, jossa urheilijan kilpailullinen ura päättyy ja yksilö joutuu sopeutumaan uuteen elämänvaiheeseen. Urheilu-ura voi loppua vapaaehtoisesti, loukkaantumisen, ikääntymisen tai ulkopuolisen päätöksen vuoksi. Osaltaan nämä tekijät vaikuttavat siihen, kuinka urasiirtymään suhtaudutaan. (Taylor ym. 2006, 598–601) Urasiirtymiä selvittäneessä arviointitutkimuksessa Park ym. (2013) osoittivat, että myönteisesti siirtymien laatuun vaikuttivat myös oma valinnanvara lopettamispäätöksessä, koulutus- ja taloudellinen tilanne sekä ura- ja henkilökohtainen kehitys. Sen sijaan kielteisesti siirtymiin vaikuttivat esimerkiksi vahva urheilijan identiteetti kilpailu-uran lopettamishetkellä, uran päättyminen loukkaantumisen- tai terveyssyistä sekä uran kesken lopettaminen eli drop-out. (Park ym. 2013) Osaan näistä tekijöistä voidaan vaikuttaa jo urheilijan polun alkuvaiheessa valmentajien, vanhempien ja muiden toimihenkilöiden toimesta, mikäli nuorille urheilijoille luodaan kokonaisvaltaista kehitystä tukeva harrastamis- ja kilpailuympäristö (Taylor ym. 2006, 608).

Kaksoisuran tuoma selkeämpi ura- ja eläkesuunnitelma mahdollistavat esimerkiksi paremmat työllisyysnäkyvät urheilu-uran jälkeen. Jos urheilija on suorittanut koulutuksensa loppuun, voi hänen olla helpompi työllistyä uransa jälkeen sekä myös saavuttaa parempi elintaso. (Euroopan komissio 2012). Kun tarkastellaan esimerkiksi Hanhijoen (2020) arviota Suomessa 2017–2035 avautuvista työpaikoista, vain noin kaksi prosenttia näistä olisi saatavilla muun kuin korkeakoulu tai ammatillisen koulutuksen turvin. Arvion mukaan näyttäisi siltä, että tulevaisuudessa on vain niukasti sellaisia työtehtäviä, joihin voisi päätyä ilman tutkintotasoista osaamista. Johtopäätöksenä näistä tuloksista voidaan päätellä, että sellaiset urheilijat, jotka ovat sekä kouluttautuneet että hankkineet osaamista urheilu-uransa aikana voivat olla aktiiviuransa jälkeisillä työmarkkinoilla kouluttamattomia selvästi paremmassa asemassa.

2.2 Kaksoisuran haasteet urheilijalle

Haasteena kaksoisuralle on jokapäiväisen koulunkäynnin tai opiskelun ja tavoitteellisen valmentautumisen yhteensovittaminen. Kaksoisuran toteuttaminen vaatii hyvää suunnittelua, mutta oikein toteutettuna se mahdollistaa samanaikaisen kehittymisen omassa lajissa ja edistymisen opinnoissa. (Härkönen 2014) Suurimmiksi haasteiksi kaksoisuran toteuttamisessa on noussut esille tiivis aikataulu harjoittelun, kilpailemisen ja koulunkäynnin välillä. Haasteita lisää erityisesti se, jos yksilö ei koe saavansa tarpeeksi tukea ympäröiviltä tahoilta ja lähipiiriltä. (Tekavcs ym. 2015) Myös Geranosovan ja Ronkaisen (2015) tutkimuksessa ilmaistiin kuinka kaksoisuran toteutumiseen voi vaikuttaa heikentävästi ympäröivien henkilöiden toiminta. Esimerkiksi koulun henkilökunta voi haastaa kaksoisuran toteutumista, mikäli sen vaatimuksia ei ymmärretä tai nähdä realistisina. Ajankäytön haasteet nousivat esille myös López de Subijanan ym. (2015a) tutkimuksessa, jossa niiden ratkaisemista ehdotettiin hakeutumalla oppilaitokseen, jossa opinnot ja opetussuunnitelma joustavat urheilun tarpeiden mukaan. Tällaiset mahdollisuudet eivät kuitenkaan ole avoinna kaikille opiskelijaurheilijoille, joten ajankäytöllisten haasteiden ratkaiseminen ei ole niin yksiselitteistä.

Kun tarkastellaan yksilöä kokonaisvaltaisesti, huomataan opiskelun ja urheilun ohella olevan myös muita rinnakkaisesti tapahtuvia kuormittavia tekijöitä. Pelkästään murrosikä ilman urheilun tuomaa kuormitusta on nuorelle täynnä muutoksia ja sopeutumista vaativaa aikaa. Kasvanut psykososiaalisen stressi voi vaikuttaa suhteisiin vanhempien ja vertaisten välillä sekä myös koulunkäyntiin. (Byrne ym. 2007). Urheilijoilla myös odotukset valmentajilta, vanhemmilta tai jopa urheilijalta itseltään liittyen urheilusuorituksiin voivat edelleen lisätä psykososiaalista kuormitusta (Ommundsen ym. 2006). Kaksoisuran tuomat haasteet nousevat esille erityisesti ajankäytössä ja urheilijan jaksamisessa, kun samanaikaisesti koulutuksen ja urheilun vaatimukset nousevat 16–17-vuotiaina (Kristiansen 2017). Toisaalta lajeissa, joissa varhainen erikoistuminen on tyypillistä, voivat haasteet nousta esille jo peruskoulun aikana (Sallen ym. 2018). Lisääntynyt kuormitus opinnoissa ja urheilussa yhdistyy siis nuoren fyysisen ja henkisen kehityksen kanssa samaan ikkunaan tuoden lisäkuormitusta ja uusia haasteita kaksoisuralle.

Pahimmillaan erinomaisuuden tavoittelu opiskelussa ja urheilussa voi opiskelijaurheilijalla johtaa uupumukseen (Sorkkila ym. 2017). Opiskeluun liittyvää uupumusta kuvaillaan kolmen osa-alueen kautta, jotka ovat kouluun liittyvä kuormittuminen, kouluun liittyvä kyynisyys sekä

riittämättömyyden tunne opintoja kohtaan (Salmela-Aro ym. 2009). Myös urheiluun liittyvää uupumusta kuvaillaan kolmeosaisen jaottelun kautta. Moniulotteinen määritelmä jakautuu henkisestä ja fyysisestä kuormittumisesta urheilun merkityksen alenemiseen sekä alentuneeseen saavuttaneisuuden tunteeseen. (Readeke & Smith 2001) DeFreese ym. (2021, 476) kuvailevat henkisen ja fyysisen kuormittumisen syntyvän yksilöä koettelevasta fyysisestä ja henkisestä rasituksesta, joka voi näyttäytyä esimerkiksi haasteina suorittaa urheilun ulkopuolisia tehtäviä. Urheilun merkityksen sekä oman saavuttaneisuuden aleneminen voivat taas näyttäytyä alisuoriutumisenä ja välinpitämättömytenä.

Haasteita tarkastelemalla voidaan olettaa, että koulunkäynnin tulokset kärsivät urheilun kustannuksella. On kuitenkin huomattu, että jo opintojen aikana kaksoisura voi näyttäytyä hyvänä koulumenestyksenä etenkin yksilöurheilijoilla (Öhrnberg & Kokkonen 2013). Kaksoisuran merkitystä voi selittää sitä rakentavan urheilijan vahvat opiskelija- ja urheilijaidentiteetit, joiden on todettu olevan yhteydessä parempaan koulumenestykseen. Toisaalta pelkkä vahva ”urheilijaidentiteetti” on todettu olevan yhteydessä heikompaan koulumenestykseen. (Koivusalo ym. 2018) Kaksoisuran vaikutusta opintoihin ei voida siis suoraan selittää parantavana tai heikentävänä tekijänä.

2.3 Kaksoisuran taustatekijät

Keskeisessä roolissa kaksoisuran onnistuneessa toteutumisessa on Stambulovan (2021) mukaan urheilijan omat resurssit ja pätevyys sekä ympäristön tarjoama tuki ja mahdollisuudet. Alfermann ja Stambulova (2007, 718–719) jakavat resurssit sisäisiin ja ulkoisiin, jotka molemmat vaikuttavat opiskelun ja urheilun toteuttamiseen. Heidän mukaansa sisäisillä resursseilla tarkoitetaan yksilön omaa pätevyyttä ja voimavaroja suorittaa kaksoisuraa, kun taas ulkoisilla resursseilla tarkoitetaan ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä ovat esimerkiksi lähipiirin tuki, koulutusjärjestelmän säädökset, tukiohjelmat ja sponsorit. López de Subijana ym. (2015a) puhuvat resurssien lisäksi myös ulkoisista ja sisäisistä haasteista, joita ympäristö luo tai yksilö itselleen muodostaa. Heidän mukaansa esteitä kaksoisuran toteutumiselle voi olla muun muassa taloudellisia, välineellisiä, olosuhteellisia sekä säädösten ja lakien luomia vaatimukset. Yksilölliset haasteet liittyvät sen sijaan motivaatioon ja terveyteen. Tässä tutkimuksessa resurssit ja haasteet on jaettu yksilöä ja ympäristöä koskeviin

riippumatta siitä tukeeko vai heikentääkö tekijä kaksoisuran toteutumista. Tässä tutkimuksessa näistä tekijöistä käytetään käsitettä taustatekijät.

2.3.1 Yksilöön kohdistuvat taustatekijät

Yksilön näkökulmasta yhtenä keskeisimpänä taustatekijänä voidaan pitää opiskelijaurheilijan kyvykkyyttä edistää ja hallinnoida omaa kaksoisuraansa. De Brandtin ym. (2018) kehittämässä määrällisessä mittarissa, jonka tavoitteena on juuri arvioida yksilön valmiuksia edistää omaa kaksoisuraansa, huomioidaan neljä eri osa-aluetta. Näitä ovat kyky hallita kaksoisuraa, urasuunnittelun taidot, tunne- ja coping-aidot sekä sosiaalinen kyvykkyys. Lisäksi näiden osa-alueiden alle lukeutuu yhteensä 38 kykyä tai taitoa kaksoisuran toteuttamisesta ja urheilijan valmiuksista kaksoisuralla. Linnérin ym. (2019) tutkimus tarkastelee näiden taitojen tai kykyjen koettua tärkeyttä ruotsalaisten yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa. Keskeisimmiksi nousivat taito sietää stressiä urheilussa ja opinnoissa, levon ja palautumisen merkityksen ymmärtäminen, takaiskujen käyttäminen voimavarana niin opinnoissa kuin urheilussa, keskittymiskyky ja läsnä olemisen taito. Lisäksi esille nousivat myös ajankäytön taidot, asioiden priorisointikyky sekä omien tavoitteiden muokkaaminen sen hetkisten vaatimusten mukaiseksi. Näyttäisi siltä, että merkittävä osa tärkeäksi koetuista taidoista liittyy jollain tapaa kaksoisuran haasteiden selättämiseen, kuten esimerkiksi stressin käsittelemiseen tai ajankäytön organisointiin.

Yksilön näkökulmasta kaksoisuran hallitseminen tarkoittaa käytännössä oman ajankäytön suunnittelua, kun urheilija tasapainoilee molempien ympäristöjen asettamien vaatimusten, sekä omien tavoitteidensa välillä (Burlot ym. 2018). Esimerkiksi Stambulovan ym. (2015) tutkimuksessa yhdeksi kaksoisuran haasteista nousi yksilön tasapainoilu urheilija- ja opiskelijaidentiteettien välillä. Huomattiin, että molempiin identiteetteihin panostaminen on pitkällä tähtäimellä hyvin kuormittavaa, jolloin urheilijan yksityiselämä ja hyvinvointi kärsivät. Yksilön on siis tehtävä valintoja ajankäytön ja voimavarojensa suhteen. Stambulovan ym. (2015) mukaan tasapainoinen tila identiteettien välillä mahdollistaa tavoitteiden saavuttamisen molemmissa ympäristöissä yksityiselämästä ja hyvinvoinnista karsimatta. Tämä vaatii yksilöltä mukautumista ympäristöjen vaatimuksiin. Ennakkosuunnittelun avulla voidaan esimerkiksi tunnistaa jaksoja, joissa urheilu vaatii enemmän aikaa (esim. kilpailuihin valmistautuminen) tai joissa koulu vaatii enemmän huomiota (esim. koeviikot).

Myös motivaatio vaikuttaa kaksoisuran toteuttamiseen. Näin laajaa ilmiötä ei käsitellä tässä kontekstissa tarkemmin, mutta on kuitenkin olennaista ymmärtää sen yhteys kaksoisuran toteuttamiseen. Yksilön motivaatioon vaikuttavia tekijöitä on lukuisia, kuten vanhemmat (Kerštajn & Topič 2017), vertaiset (Tekavc ym. 2015) tai ympäristön rakenteet (Lupo ym. 2015). Näitä tekijöitä tarkastellaan enemmän seuraavassa alaluvussa, kun tarkastelun kohteena ovat ympäristöön kohdistuvat taustatekijät.

2.3.2 Ympäristöön kohdistuvat taustatekijät

Urheilijan lähiympäristö määrittää lopulta edellytykset ja mahdollisuudet kaksoisuran toteuttamiselle. Vaikka opiskelijaurheilijalla olisi riittävät yksilölliset valmiudet ja motivaatio toteuttaa kaksoisuraa, on tekijöitä, joihin hän ei voi vaikuttaa. Näitä ovat esimerkiksi valmennuksen laatu, opiskelu- ja urheilukulttuuri sekä yhteistyö ja ympäristön näkemys kaksoisurasta (Henriksen ym. 2020). Viime vuosikymmenen aikana huomiota on siirretty pelkästä urheilijan laji- ja fyysisten taitojen kehityksestä kohti kokonaisvaltaisempaa ajattelutapaa eli holistista lähestymistapaa. Ajatuksena taustalla on urheilijan henkilökohtaisten taitojen kehittäminen, johon vaikuttavat esimerkiksi siihen sopivat tilanteet, yksilön sitoutuminen toimintaan sekä laadukkaat sosiaaliset suhteet. Näihin tekijöihin vaikuttamalla urheiluseurat, valmentajat ja koulut voivat tukea opiskelijaurheilijan henkilökohtaista kehitystä, joka voi ohjata kohti positiivisempia kokemuksia niin urheilussa kuin opinnoissa. (Côté ym. 2014; Wylleman & Rosier 2016) Ympäristön suhtautuminen opiskelijaurheilijaan kokonaisvaltaisuus huomioiden voi siis olla eduksi kaksoisuran toteuttamiselle ja se nähdäänkin yhtenä keskeisenä tekijänä kaksoisuraa tukevassa ympäristössä (Storm ym. 2021).

Opiskelijaurheilijan arkipäivässä toimivien ihmisten suhtautuminen opiskelemiseen ja urheiluun vaikuttaa kaksoisuran toteutumiseen (Geranisova & Ronkainen 2015). Opiskelijaurheilijan lähipiiri koostuu tyypillisesti arkipäivään liittyvistä henkilöistä, kuten perheenjäsenistä, kavereista, lajikavereista, valmentajista ja opettajista. Lähipiirin antamaa tukea voidaan kutsua myös sosiaaliseksi tueksi. (Knight ym. 2018) Sosiaalinen tuki jakautuu neljään eri osaan, joita ovat emotionaalinen, arvostava, tiedollinen ja aineellinen tuki (Rees & Hardy 2000). Lähipiirin eli toisin sanoen sosiaalisen tukiverkoston antama tuki on olennaisessa osassa opiskelijaurheilijan arkipäivässä. Esimerkiksi vanhempien ja opettajien valmius antaa tiedollista ja emotionaalista tukea nähdään keskeisenä sosiaalisen tukiverkon ominaisuutena.

Samanaikaisesti jos tukiverkko ei tunnista kohdattuja haasteita, voivat ne kasaantua ja samalla myös uusia haasteita voi ilmaantua. (Knight ym. 2018)

Tukiverkon jäsenistä erityisesti vanhemmat nähdään keskeisenä vaikuttajana urheilijoiden päätöksissä tavoitella kaksoisuraa (Harrison ym. 2022). Vanhempien rooli opiskelijaurheilijan kaksoisurassa on hyvin monipuolinen, sillä vanhemmat tarjoavat tukea yksilölle useissa eri asioissa. Vanhempien rooli tukijana alkaa usein jo ennen varsinaista urheilu-uraa ja jatkuu myös uran jälkeen. Usein vanhempien rooli kuitenkin painottuu urheilu-uran alkuvaiheisiin, jossa opiskelijaurheilija asuu vanhempiensa luona ja on vanhempien taloudellisen ja logistisen tuen eli aineellisen tuen varassa. Lisäksi vanhemmat voivat toimia urheilijan tukena vuorovaikutuksessa niin koulun kuin urheiluseuran ja valmentajien välillä. (Tessitore ym. 2021)

Lähipiiri voi olla omalta osaltaan myös heikentämässä kaksoisuran toteutumista ja jopa uran loppumista. Rottensteinerin ym. (2013) tutkimuksessa (n=535), jossa tutkittiin joukkueurheilijoiden syitä urheiluharrastuksen lopettamiselle, valmentaja nähtiin tärkeimpänä lopettamispäätökseen vaikuttaneena henkilönä. Urheilijoista 22 prosenttia listasi valmentajan vaikuttaneen lähipiirin henkilöistä eniten lopettamispäätökseen. Sitä seuraten joukkuekaverien osuus oli 14 prosenttia ja kavereiden 9 prosenttia, kun taas sisarusten ja opettajien osuus oli huomattavasti pienempi. Myös Ryba ym. (2021) toteavat, että painostus vanhempien tai valmentajien toimesta voi vaikuttaa päätöksiin kaksoisuran jatkamista. Sen lisäksi huomioon otettavia tekijöitä olivat myös muut urheilijan elämään liittyvät tapahtumat, kuten loukkaantumiset, sairastumiset tai oman kehittymisen hidastuminen. Myös kaksoisuraa tukevassa ympäristössä toimiminen voi vaikuttaa opiskelijaurheilijan päätöksiin oman uransa suunnasta, mutta tällä hetkellä aiheesta ei ole ajankohtaista tutkimustietoa. (Ryba ym. 2021)

Oman toimintaympäristönsä kaksoisuralle luo myös harrastettu laji. Esimerkiksi yksilöurheilijoiden on todettu käyttävän viikkotasolla noin kolme tuntia enemmän aikaa harjoitteluun verrattuna vertaisiin joukkueurheilijoihin. Tätä voi selittää esimerkiksi joidenkin yksilölajien korkeat harjoitteluvaatimukset sekä mahdollisuus suunnitella joustavia harjoitusaikatauluja yksilön tarpeet huomioiden, jolloin myös volyyymia voidaan lisätä. (Condello ym. 2019) Toisaalta joukkueurheilijoiden motivaatio toteuttaa kaksoisuraa on todettu olevan yksilöurheilijoita korkeampi. Tätä selitetään korkeammilla harjoitusmäärillä ja kuormituksella (López de Subijana ym. 2015b). Myös lajin kilpailu- ja leirikausien

sijoittuminen vaikuttaa koulunkäyntiin ja poissaoloihin. Lajeissa, joissa suurin kuormitus tapahtuu talvisin, voi vaikutus koulunkäyntiin olla suurempi verrattuna kesälajeihin. Laji vaikuttaa siis yksilön arki- ja kilpailurytmin muodostumiseen ja siten luo yksilölliset vaatimukset kaksoisuraan toteuttamiseen. Toisaalta lajin vaikutusta voidaan pitää kiisteltynä siitä näkökulmasta, että ympäristön rakenteet, jotka helpottavat opiskelun ja urheilun yhdistämistä vaikuttavat lajia merkittävästi enemmän yksilön motivaatioon kaksoisuraa kohtaan (Lupo ym. 2015).

3 KAKSOISURAN TUKEMINEN

Kearney & Hayesin (2018) mukaan lapsuuden urheilumenestys ennustaa urheilumenestystä aikuisuudessa heikosti. Tutkimuksen mukaan alle 13-vuotiaana lajinsa huippuna olleista pojista vain 9 % ja tytöistä vain 13 % olivat samassa asemassa myös aikuisten sarjoissa. Lahjakkuuden tunnistaminen urheilijan urapolun alussa näyttäisi siis olevan haastavaa ja epäluotettavaa. Toisaalta myös urheilijoiden harrastuspolkuja on vaikea ennustaa, sillä ne ovat hyvin yksilöllisiä. Airan ym. (2014) tutkimuksessa huomattiin, kuinka 15-vuotiaiden joukkuepelaajien polkuja ei voitu luokitella yleisesti tunnetun jaon mukaisesti varhaisesti ja myöhäisesti erikoistuneisiin. Tutkimuksessa pohdittiin myös sitä, mikä harrastuspolku tukisi parhaiten aikuisiän urheilu-uraa, mutta sen hetkinen tutkimustieto kuvaili eri polkujen hyötyjä ja haittoja melko ristiriitaisesti. Güllich ym. (2022) tutkimuskatsauksessa todettiin, että monipuolinen harrastaminen näyttäisi johtavan pitkäjänteisesti parhaaseen aikuisiän suorituskykyyn urheilussa, mutta harrastuspolkujen selittäminen ei edelleenkään ole niin yksiselitteistä. Kun palataan Airan ym. (2014) pohdintaan siitä, kuinka nykyinen urheilujärjestelmä tukee nuorten urheilijoiden polkujen kehittymistä, nostettiin esiin huoli siitä, tarjoavatko nykyiset toimintatavat erilaisia polkuja kulkeville nuorille mahdollisuuden edetä omalla polullaan? Aira ym. (2014) ehdottavat huomion kiinnittämistä myös siihen, että mahdollisimman moni urheileva nuori kykenee urheilemaan omalla polullaan mahdollisimman pitkään, jotta ovi mahdollisille urheilumenestykselle ei sulkeudu lopettamisen takia. Tällaista ajattelutapaa hyödyntäen entistä suuremmalla joukolla nuoria voisi olla tarvittavat mahdollisuudet edetä jopa huipulle asti.

3.1 Kaksoisura kansainvälisesti

Vaikka urheilusta on vuosien saatossa tullut yhä kansainvälisempää, toteutuu urheilijoiden harjoittelu ja koulutus paikallisen ympäristön ehdoilla. Euroopan komission (2012) suuntaviivat kaksoisuran kehittämiseen painottavatkin paikallisen kulttuurisen kontekstin huomioimista toimintamalleja suunniteltaessa. Stambulova ja Ryba (2013; 2014) tutkivat kulttuurien vaikutusta urheilijoiden uraan. Tuloksissa kuvailtiin kuinka kolme voimakkainta diskurssia, pohjoisamerikkalainen, australialainen sekä länsieurooppalainen hallitsevat kansainvälistä uratutkimusta ja -ohjausta. Lisäksi uusia diskursseja kuvailtiin nousevan Aasiasta ja Etelä-Amerikasta. Diskurssit ilmentävät historiallisesti syntyneitä käsityksiä,

oletuksia ja arvoja. Urheilun näkökulmasta diskurssit määrittelevät sitä, mitä eri käsitteet ja käytännöt merkitsevät (kuten lahjakkuuden tunnistaminen tai onnistuneen urapolun rakentaminen) (Ryba ym. 2016). Kulttuuriset erot kaksoisuraan liittyvässä tutkimuksissa ja siihen liittyvissä näkemyksissä ilmenevät myös kaksoisuran toteutumisessa, erityisesti urapolkujen kohdalla (Küttel ym. 2020). Tämän takia yhtenäistä lineaarista mallia opiskelun ja urheilun yhdistämiseen ei ole voitu rakentaa. Sen sijaan Stambulova ja Ryba (2014, 235–244) ehdottavat urheilijoiden urapolkujen tarkastelemista kulttuuri ja konteksti huomioiden, joka edelleen viittaa siihen, että yhtä oikeaa ratkaisua urheilun ja opiskelun yhdistämiseen ei ole muodostettu. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi hegemonisten diskurssien määrittämät mallit kaksoisuran ja urheilijan urapolun luomiseksi erilaisissa urheilujärjestelmissä.

Yhdysvaltojen urheilujärjestelmä on laaja ja moniulotteinen. Kattojärjestöjä on niin ammattilaisjoukkueurheilulle, olympialajeille, yliopistourheilulle, lukiourheilulle ja lasten urheilulle. (Petitpas ym. 2013, 222) Tunnuksenomaista yhdysvaltalaiselle urheilulle on sen kiinnittyminen kansalliseen koulutusjärjestelmään. Tämä yhteys luo luonnollisesti hyvät edellytykset yhdistää urheilua ja koulunkäyntiä, sillä urheilu- ja koulutoiminnan välillä ei ole suurta aukkoa. Joissakin lajeissa, kuten amerikkalaisessa jalkapallossa, huipulle pääseminen tarkoittaa koko koulutuspolun läpikäymistä. Usein harrastaminen alkaa jo nuorena alle 10-vuotiaana ja jatkuu yliopistotasolle asti. Järjestelmää voidaan pitää hyvin kaksijakoisena. Monet yliopistot tarjoavat maailmanluokan harjoittelutilat ja valmennuksen, kun taas toisaalta urheilijat ovat huomiostaan huolimatta alipalkattuja ja pakotettuja opiskelemaan koulupaikan ylläpitämiseksi. (Book Jr. & Küttel 2019) Kielteisistä piirteistään huolimatta Yhdysvaltojen toisen asteen ja yliopistotason oppilaitokset houkuttelevat vuosittain lukuisia urheilijoita opiskelemaan ja kilpailemaan stipendien varassa (Foo ym. 2015; Love & Kim 2011).

Yhdysvaltojen tapaan myös Australiassa urheilijoille tarjottava tunnustus ja tuki on syvälle rakenteisiin istutettua erilaisten lakien ja säädösten kautta. Huippu-urheilijoille tarkoitettu yliopistoverkosto (*Elite Athlete Education Network*) mahdollistaa urheilumyönteisissä yliopistoissa erilaisia tukitoimia urheilijoille. Jokaisessa verkostossa toimivassa yliopistossa on määritetty yhdyshenkilö, joka auttaa urheilijoita esimerkiksi opintojen ja joustavien tukitoimien suunnittelussa sekä edistää opiskelijaurheilijoiden asemaa yliopistossa. Lisäksi yliopistot pyrkivät parhaansa mukaan mahdollistamaan sopivia kurssien toteutus-, arviointi- ja poissaolokäytänteitä urheilijan sen hetkiset tarpeet huomioiden. Jotta urheilija voi hyödyntää näitä joustavia ratkaisuja, on hänen omattava huippu-urheilijan status. Suurin osa korkean tason

urheilijoista on luokiteltu tähän ryhmään kansallisen lajiliiton toimesta. Kuitenkin myös tämän luokittelun ulkopuolelta urheilija voi lähettää hakemuksensa yliopistoon. (Australian urheiluinstituutti 2023) Yliopistojen ja kansallisten lajiliittojen osallisuus kaksoisuraohjelmissa lisää niihin osallistuneiden urheilijoiden edellytyksiä yhdistää ammattilais-, puoliammattilais- tai kilpaurheilu-ura opiskeluun tai päinvastoin. Sen sijaan urheilijat, jotka jäävät liittojen ja yliopistojen ulkopuolelle kohtaavat suuria haasteita kaksoisuran toteuttamisessa. (Pink ym. 2018)

Useimmissa Euroopan maissa urheilujärjestelmä toimii seurapohjaisesti, jolloin urheiluseurat järjestävät harrastus- ja kilpailutoimintaa. Seurajärjestelmä ei ole ollenkaan tai on hyvin väljästi tekemisessä koulutuksen järjestäjien kanssa. Koulussa ollessaan oppilaan päätehtävä on menestyä ensisijaisesti opinnoissa. (Book Jr. & Küttel 2019) Euroopan maissa on erilaisia malleja ja lähestymistapoja, joilla on tavoitteena tuoda koulutuksen järjestäjiä ja urheiluseuroja lähemmäksi toisiaan. Esimerkiksi korkeakouluopinnoissa lähestymistapa huippu-urheilijoiden tukemiseen vaihtelee. Osassa Euroopan maita noudatetaan valtiokeskeistä säätelyä (mm. Ranska, Espanja ja Puola) jossa sopimukset ja järjestelyt opiskelijaurheilijoiden tukemiseksi on säädetty ja määritelty laissa, jolloin valtio vaikuttaa suoraan kaksoisuran toteuttamiseen. Osassa maita valtio toimii edistäjänä ja tukijana (mm. Tanska, Suomi ja Ruotsi) jolloin sopimukset urheilijoiden tukemisesta ovat pääosin muodollisia ja valtion rooli on toimia mahdollistajana. Muutamissa maissa (Kreikka ja Iso-Britannia) sen sijaan maan kansallinen urheilujärjestö on sovittlemassa korkeakoulujen ja urheilijoiden välisiä asioita. Lisäksi löytyy myös muutamia maita, joissa ei tällä hetkellä ole yhtenäisiä rakenteita korkeakouluopiskelijoiden tukemiseen. (Aquilina & Henry 2010) Viime vuosikymmenen aikana jäsenmaiden huomiota kaksoisuran toteutumiseen on lisännyt esimerkiksi Euroopan komission (2012) muodostamat suuntaviivat. Suuntaviivojen määrittelyn tarkoituksena oli tuoda yhtenäisyyttä ja tukea järjestelyihin opetuksen järjestäjän ja seuratoimijoiden välille sekä myös valtiotasolle säädös- ja lakiseikkoihin.

3.2 Kaksoisura Suomessa

Kaksoisura on keskeisessä osassa suomalaista huippu-urheilua, sillä urheilu-ura on taloudellisesti kannattavaa usein vain yksittäisille suomalaisille urheilijoille muutamissa lajeissa. Toinen ammatti tai suunnitelma siitä, mitä urheilija tekee oman uransa jälkeen, on

ensiarvoisen tärkeää tulevaisuuden turvaamiseksi. (Härkönen 2014) Suomessa kaksoisuraa suorittavia opiskelijaurheilijoita oli vuonna 2021 arviolta vajaa 19000 (Suomen Olympiakomitea 2022). Tästä luvusta puuttuvat urheiluakatemiaverkoston ulkopuoliset opiskelijaurheilijat sekä palkkatyötä ja tavoitteellista urheilua yhdistelevät yksilöt, joten todellisuudessa lukumäärä on suurempi. Suomalaisen kaksoisuran katsotaan alkavan peruskoulun yläluokilta ja jatkuvan huippu-urheilu uran päättymiseen ja urasiirtymään (Suomen Olympiakomitea 2020). Kuva 1 kuvaa vaiheita, joita opiskelijaurheilija todennäköisesti kohtaa uransa aikana. Kuvan 1 mukaan suomalainen kaksoisurapolku näyttäisi tyypillisesti kulkevan liikunta- tai urheiluyläkoulun kautta toisen asteen urheiluoppilaitokseen, jonka jälkeen urheilija siirtyisi vielä kolmannelle asteelle huippuvaiheessa.

KUVA 1: Suomalaisen kaksoisuran suuntaviivat (Suomen Olympiakomitea 2023).

Suomessa maan Olympiakomitea on korkein toimija kaksoisuran edistämässä. Malli Suomessa on pohjoismaille tyypillinen, eli valtion rooli on toimia edistäjänä ja tukijana kaksoisuralle. Valtio ja sen alaiset toimijat pyrkivät muodollisiin sopimuksiin urheilu- ja opiskelutahojen välillä. (Aquilina & Henry 2010). Valtio toimii rahoittajana niin olympiakomitealle kuin sen hallinnoimalle urheiluakatemiaohjelmalle ja sitä kautta osallistuu kaksoisuran tukemiseen. (Suomen Olympiakomitea 2022).

3.2.1 Lainsäädäntö ja opetussuunnitelmallinen ohjaus kaksoisuran taustatekijöinä

Kuntien koulutus- ja hyvinvointipalveluiden järjestämistä ohjaa Suomessa lainsäädäntö. Tämän tutkimuksen kannalta keskeinen lainsäädäntö liittyy toisaalta olosuhteiden kautta liikuntalakiin, mutta ennen kaikkea koulutuksen lainsäädäntöön. Liikuntalain 390/2015 (2015) 1 luvun 5 § mukaan kuntien rooli liikuntapalveluiden järjestäjänä on seuraava: 1. Organisoida liikuntapalveluita, sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa erilaiset ikäryhmät huomioon ottaen. 2. Tukea kansalais- ja seuratoimintaa. 3. Rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja. Lisäksi pykälään on kirjattu, kuinka edellisten tehtävien tulisi tapahtua yhteistyössä eri toimialojen kanssa samalla kehittäen yhteistyötä niin alueellisesti kuin myös kuntatasolla. Liikuntalaki toimii kaksoisuran kannalta mahdollistajana olosuhteiden kautta.

Riippuen koulutusmuodosta, koulutuksen järjestäjää ohjaa oma lainsäädäntönsä. Esimerkiksi perusopetuslain 628/1998 2 luvun 4 § mukaan kunta on velvollinen tarjoamaan asukkailleen perusopetusta. Opetusta voidaan järjestää itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa ja sen tulee noudattaa opetusta varten hyväksyttyä kansallisen opetussuunnitelman perusteita. Vaikka oppivelvollisuutta laajennettiin vuonna 2021 jatkumaan 18 ikävuoteen saakka, ei kunnilla ole kuitenkaan lain tuomaa velvollisuutta järjestää toisen asteen koulutusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023). Myöskään sekä toisen asteen että perusopetuksen opetussuunnitelmiin ei ole erikseen kirjattu tavoitteellisen kilpaurheilutoiminnan yhdistämisestä opintoihin. Suunnitelmista voidaan kuitenkin soveltaa oppilaitoksille asetettuja ohjeita yhteistyöhön ja laaja-alaisten oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. (POPS 2014; LOPS 2019) Lähtökohtaisesti kuntien on siis pyrittävä mahdollistamaan joustava koulutuksen järjestäminen.

Yksilölähtöisyys korostuu myös opinto-ohjauksen osalta niin perusopetuksessa kuin myös toisella asteella. Opetushallitus (2023) kuvailee yläkoulussa ohjauksen tehtäväksi kehittää oppilaan valmiuksia selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa, kuten opintojen nivelvaiheissa ja työelämään siirtymisessä. Oppilaiden ohjaukseen osallistuvat myös ryhmänohjaajat sekä muut vastuuopettajat (OAJ 2024). Jokion ym. (2023) mukaan opinto-ohjauksen yhtenä haasteena olevan se, ettei ohjaustarpeet toteudu riittävän hyvin ilman opiskelijan omaa aloitetta. Myöskään opinto-ohjauksen resursseja ei aina nähty riittäviksi opiskelijoiden erilaisten taustojen takia. Jokio ym. (2023) eivät käsitelleet tutkimuksessaan kaksoisuraa, mutta

vastaavien haasteiden voidaan arvioida nousevan esille myös opiskelijaurheilijoiden ohjauksessa.

3.2.2 Urheilulätkoulut ja –lukiot sekä ammatillinen koulutus

Suomalaisissa peruskouluissa pyritään mahdollistamaan jokaiselle yhdenvertaiset edellytykset oppia. Huomiossa ovat usein ennen kaikkea tukea tarvitsevat oppilaat, kun taas lahjakkaimmille oppilaille järjestelmä harvoin tarjoaa lisätukea itsensä kehittämiseksi. Viime vuosikymmenen aikana huomiota on kuitenkin alettu kiinnittämään myös erityisosaamisen, esimerkiksi urheilijoiden kehittämiseen ja kasvattamiseen. Helpoiten toteutettava järjestely urheilijoiden tukemiseen on niin sanottu hajautettu liikuntaluokkamalli, joka tarkoittaa sitä, että urheilijat ovat eri luokilla, mutta kootaan yhteen sekä pakollisilla että valinnaisilla liikuntatunneilla. Tämä vaatii koululta vähiten resursseja ja onkin siten yksi suosituimmista tavoista lisätä koulupäivän sisäistä harjoittelun määrää yhdessä kerhotoiminnan kanssa. Asteetta organisoidumpi muoto tukea urheilijoita on varsinainen liikuntaluokka, jossa kaikki oppilaat on sijoitettu samalle luokalle. Tämä helpottaa esimerkiksi työjärjestyksen muodostamista sekä muita erityisjärjestelyjä. Kaikista kattavin vaihtoehto peruskoulussa on varsinainen urheiluluokka, joita Suomessa on muutamia. Luokka perustetaan yleensä sivistyslautakunnan päätöksellä ja sinne haetaan esimerkiksi valintakokeiden kautta. Käytänteet urheiluluokkatoimissa ovat kirjavia, mutta yhteistä useimmille on esimerkiksi aamuharjoittelun yhdistäminen koulupäivään. (Kalaja 2014).

Toisella asteella urheilijoiden tukemisen historia ulottuu peruskoulua pidemmälle, kun ensimmäiset urheilulukiot on perustettu vuonna 1986 (Savolainen & Härkönen 2014). Tällä hetkellä Suomessa toimii 15 erityisen koulutustehtävän omaavaa urheilulukiota sekä 16 erityisen koulutustehtävän omaavaa ammatillista oppilaitosta. Näiden toimipisteiden tarkoituksena on mahdollistaa kansainväliselle huipulle tähtäävä urheileminen ja opintojen samanaikainen suorittaminen parhaalla mahdollisella tavalla. (Suomen Olympiakomitea 2023) Lisäksi Suomessa toimii useita lukioita ja ammattioppilaitoksia, joissa joustavaa urheilun ja opiskelun yhdistämistä tuetaan. Näissä toimipisteissä urheiluvalmennus tai vastaavat tukitoimet on järjestetty koulutuksen järjestäjän päätöksellä ja eivät siten omaa virallista valtakunnallista erityistehtävää. (Suomen Olympiakomitea 2020)

Yhteistä urheilulukioilla ja urheilijoiden ammatillisella koulutuksella on urheiluvalmennusopintojen suorittaminen osana opintoja. Lukioissa valittavana on 12–20 kurssia, joilla voi korvata osin lukion pakollisia opintoja. Kurssien tunnit sijoittuvat usein aamulle ja mahdollistavat siten aamuharjoittelun ennen koulupäivää joko itsenäisesti tai yleis- tai lajivalmennusryhmässä. Ammatillisessa koulutuksessa erityistehtävää hoitavat oppilaitokset tarjoavat 14–26 opintoviikon verran urheiluvalmennusopintoja. Esimerkiksi aamuharjoittelua pyritään mahdollistamaan urheilulukioiden tavoin, mutta päällekkäisyyksiä ammattiopintojen kanssa on enemmän lukio-opintoihin verrattuna. Urheilijat edustavat pientä vähemmistöä ammattioppilaitoksissa ja he ovat muiden opiskelijoiden joukossa suorittamassa tutkintoa. (Savolainen & Härkönen 2014) Kaksoisurat näyttäisivät toteutuvan paremmin urheiluoppilaitoksissa kuin tavallisilla luokilla. Peruskoulujen ja toisen asteen urheiluoppilaitosten merkitys suomalaisessa kaksoisurapolussa on siis keskeinen, mutta suuri osa opiskelijaurheilijoista jää myös näiden ympäristöjen ulkopuolelle. (Nyrhinen & Tiensuu 2023)

3.2.3 Urheiluakatemit

Suomessa urheilijoiden kaksoisuraa tukemaan on kehitetty urheiluakatemiohjelma, joka edesauttaa yhteistyötä oppilaitosten, urheiluseurojen ja tuen tarjoajien välillä. Olympiakomitean hallinnoima akatemiaohjelma kattaa Suomessa yhteensä 21 eri tasoista itsenäistä urheiluakatemiaa ja valmennuskeskusta. Itsenäisyydestä huolimatta toimijat ovat yhteistyössä ja noudattavat yhdessä määriteltyjä linjauksia ja toimintatapoja. Yhdessä nämä toimijat muodostavat suomalaisen huippu-urheiluverkoston. (Suomen Olympiakomitea 2020) Ensimmäinen urheiluakatemiatointa ohjaava ohjeisto otettiin käyttöön vuonna 2013 ja se kuvaili akatemiaohjelman tavoitteita seuraavasti: 1.) Urheilija on toiminnan keskiössä. 2.) Varmistetaan urheilijan kehittyminen ja menestyminen. 3.) Varmistetaan kaksoisuran joustava toteuttaminen. 4.) Tuetaan urheilijaa ottamaan vastuu itsestään ja luomaan kokonaisvaltaisesti tasapainoista elämää. 5.) Varmistetaan, että urheilijalla on käytössään ammattitaitoinen valmennus, sekä asiantuntijapalvelut koko urapolkuns ajan. 6.) Mahdollistetaan valmentajan kehittämistä tukeva verkosto. 7.) Mahdollistetaan toimivat, saatavilla olevat ja esteettömät olosuhteet. 8.) Toiminta ohjaa yhteistyöhön ja kasvattaa osaamista. (Muutostyöryhmä 2012) Akatemiaohjelman kehittämisen seurauksena paikallisten urheiluakatemioiden rooli kaksoisuran ja päivittäisvalmennuksen edistäjänä lisääntyi. Akatemiaohjelma lisäksi auttoi

laajentamaan yhteistyöverkoston kansallisen huippu-urheilutoiminnan, sekä alueellisen- ja paikallisen toiminnan välillä. (Lämsä ym. 2016)

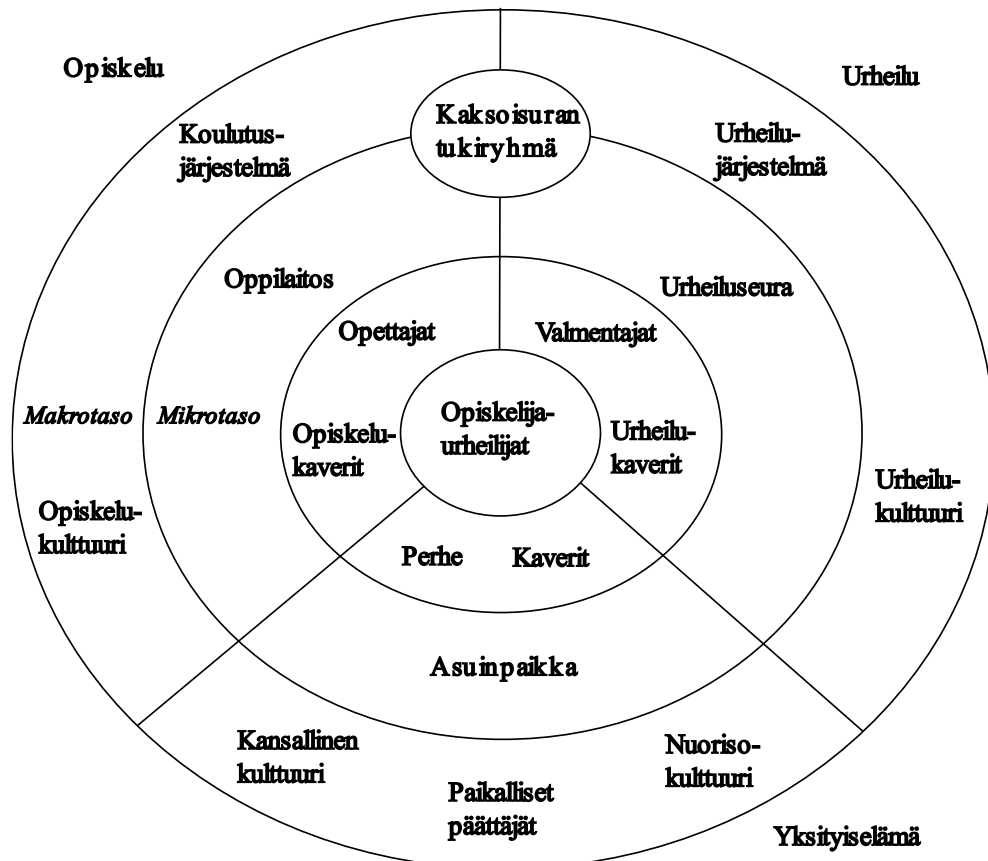
Edellä kuvaillut tavoitteet muodostavat väljän kehyksen urheiluakatemiatoiminnan periaatteista. Tällä hetkellä urheiluakatemiohjelmaa ohjaa kuitenkin ohjeisto, joka erittelee tarkemmin toiminnan valtakunnallisia ja paikallisia tavoitteita. Ohjeisto pitää sisällään tavoitteita ja käytännön toimenpiteitä muun muassa yläkoululuokkien, toisen asteen, huippuvaiheen, urasiirtymien sekä valmennuksen ja asiantuntijatoiminnan osalta. Lisäksi ohjeistossa määritellään kasvattaja, alueellisen ja valtakunnallisen urheiluakatemian rakenteet, roolit ja kriteerit. (Suomen Olympiakomitea 2020) Ohjeistoja vertailemalla huomataan, kuinka akatemiohjelma on kehittynyt rakenteellisella tasolla kohti järjestelmällisempää ja kokonaisvaltaisempaa verkostoa. Lämsän ym. (2016) tekemä sisäinen arviointi kuvailee akatemiaverkoston kehitystä sen ensimmäisen neljän vuoden aikana. Kokonaisuudessaan kehitys nähtiin positiivisena ja urheiluakatemioiden paikallista statusta pidettiin hyvänä. Kasvua huomattiin tapahtuneen akatemiaurheilijoiden määrässä, joka voi johtua siitä, että akatemiatoiminta laajeni yhä enemmän yläkouluihin. Koko verkoston laajuksen yhteistyön avulla toiminnan suuntaviivoja on selkeytetty samalla kun ohjausta määritelleet tavoitteet ovat myös tarkentuneet. Tällä hetkellä urheiluakatemit nähdään keskeisenä tukipilarina esimerkiksi urheilulukioiden opiskelijoiden tukemisessa asiantuntijapalveluiden, olosuhteiden ja valmennuksen avulla (Nikander ym. 2021).

Yhteisistä suuntaviivoista huolimatta urheiluakatemiatoiminta vaihtelee alueellisten tarpeiden mukaisesti. Tässä työssä nostan esimerkiksi Jyväskylän urheiluakatemian. On olennaista ymmärtää, millainen organisaatio Keski-Suomen alueella toimii, jotta myös akatemian toimintaa voidaan arvioida rakentavasti. Jyväskylässä akatemia toimii tiiviissä yhteistyössä erityisesti paikallisten urheiluoppilaitosten kanssa, joita on perusopetuksen yläluokilla kaksi ja toisella asteella yksi. Lisäksi yhteistyöverkosto toimii laajemmin muun toisen asteen kanssa ja jatkuu aina korkeakouluasteelle Jyväskylän yliopistoon ja Jyväskylän ammattikorkeakouluun sekä myös paikallisiin urheiluseuroihin. Jyväskylän ohella akatemialla on yhteistyöoppilaitoksia myös muualla Keski-Suomessa. Urheilijoiden etua valvomassa on omat koordinaattorit yläasteelle sekä toiselle asteelle. Akatemia pyrkii yhdistämään urheilijoita ja heitä tukevia palveluita, kuten fysioterapia- ja lääkäripalveluja, psyykkistä valmennusta, ravintoneuvontaa sekä harjoittelu ja testausmahdollisuuksia. Käytännön toimintaa järjestetään esimerkiksi yläasteikäisten säännöllisillä leirityksillä, joihin on osallistunut jopa yli 600 nuorta

urheilijaa Jyväskylästä ja sen lähialueilta. Toisen asteen opiskelijoille akatemia on mukana muun muassa järjestämässä aamuharjoittelutoimintaa. (Jyväskylän urheiluakatemia 2023)

3.3 Kaksoisuran kehitysympäristö

Kaksoisuran kehitysympäristöllä (*Dual Career Development Environment*) tarkoitetaan Stormin ym. (2021) mukaan urheilijan kilpaurheilun ja opintojen tai työnteon yhdistämistä tukevaa järjestelmää. Ympäristön piirteet eroavat eri maiden välillä, sillä paikalliset näkemykset ja kulttuuri vaikuttavat siihen, mitkä tekijät korostuvat. Monissa ympäristöissä on kuitenkin myös paljon yhtäläisyyksiä. (Morris ym. 2020) Kuva 2 havainnollistaa kehitysympäristöä ja sen eri tasoja. Siitä voidaan havaita yleisellä tasolla, mistä kehitysympäristö voi koostua sekä mitkä tekijät vaikuttavat ympäristön toimintaan. Kuva 2 tarkastelemalla huomataan tekijöitä, jotka voivat eri maiden tai jopa maan sisäisesti toteutua eri tavoin, kuten esimerkiksi kulttuuri ja koulutuksen järjestäminen.

KUVA 2: Malli kaksoisuran kehitysympäristöstä. (Mukaiutu Henriksen ym. 2020).

Kaksoisuran kehitysympäristöjä muodostaessa on Morriksen ym. (2020) mukaan tehty päätöksiä esimerkiksi siitä, mille uravaiheelle ja koulutusasteelle ympäristö on suunnattu, mitä lajeja tuetaan, miten tukea tarjotaan ja onko kunta tai valtio mukana järjestelmässä. Karkeasti järjestelmät voidaan Morriksen ym. (2020) mukaan luokitella urheilujohtoisiin, koulutusjohtoisiin tai näitä yhdisteleviin kehitysympäristöihin. Morris ym. (2020) näkevät näistä jälkimmäisimmän opiskelun ja urheilun yhdistämisen kannalta parhaana, sillä se mahdollistaa tasapainoisimman urheilijan kehityksen kaikilla kaksoisuran osa-alueilla. Urheilu- ja koulutusjohtoiset ympäristöt nojaavat sen sijaan usein siihen, että toinen osapuoli (esim. oppilaitos ja sen henkilökunta urheilujohtoisessa ympäristössä) ymmärtää toisen osapuolen tarpeita ja vaatimuksia. Tällaisissa tilanteissa kommunikaation ja viestinnän rooli nousee kaksoisuran toteutumisen kannalta olennaiseen asemaan. (Morris ym. 2020)

Kehitysympäristöjen eroavaisuuksista huolimatta itse kaksoisuran vaatimukset pysyvät melko samansuuntaisina. Onnistuneessa kehitysympäristössä pyritään tarjoamaan tukea ja ratkaisemaan näitä haasteita yksilön tarpeet huomioiden (Sæther ym. 2022). Eri maissa olevia erilaisia ympäristöjä tutkimalla ja vertailemalla Storm ym. (2021) tiivistivät kymmenen menestystekijää onnistuneelle kehitysympäristölle. Nämä menestystekijät jakautuvat kahden yläluokan alle, jotka ovat kokonaisvaltainen näkemys opiskelijaurheilijasta sekä kaksoisuran filosofian jakaminen ympäristön jäsenten kesken. Tekijöistä ensimmäiset viisi kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään ja loput ensimmäiseen. Nikanderin ym. (2021) suomentamana kehitysympäristön menestystekijät ovat seuraavat:

1. Kaksoisuran tukiryhmä
2. Yhteistyö ja työnjako ympäristössä
3. Selkeä ymmärrys kaksoisuran ongelmakohtista ja tukemisesta
4. Roolimallit ja mentorointi
5. Asiantuntijapalvelujen saatavuus
6. Kokonaisvaltainen lähestymistapa
7. Voimaannuttava lähestymistapa
8. Joustavat kaksoisuraratkaisut
9. Opiskelijaurheilijoiden mielenterveydestä ja hyvinvoinnista huolehtiminen
10. Avoin ja ennakoiva lähestymistapa ympäristön kehittämiseen

Nikander ym. (2021) tutustuivat tarkemmin suomalaisiin kaksoisuran kehitysympäristöihin. Yhteensä erilaisia ympäristöjä tunnistettiin 12 kappaletta, joista selkeästi isoin osa oli koulutus pohjaisia. Näihin lukeutuivat esimerkiksi peruskoulun liikuntaluokat, urheiluluokat, sekä urheilumyönteiset oppilaitokset toisella ja kolmannella asteella. Urheilupohjaisia kehitysympäristöjä Suomessa olivat esimerkiksi yläkoululeirit, urheiluakatemit, sekä urheiluopistot. Suurin osa tunnistetuista kaksoisuraympäristöistä näyttäisivät tarjoavan melko yhtenäisiä ratkaisuja kaksoisuran tukemiseen, sillä ne toimivat usein yhteistyössä urheiluakatemiaverkoston kanssa. Sen sijaan kaksoisuran tukeminen kunnissa ja oppilaitoksissa, joissa urheiluakatemit eivät toimi, voi vaihdella suuresti paikallisten päättäjien mieltymysten mukaan, kun yhteistä linjaa ja toimintatapoja ei ole määritelty.

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Suomalainen kaksoisurapolku näyttää olevan tällä hetkellä tiiviisti sidottuna urheiluoppilaitoksiin ja -akatemioiden. Myös viimeaikaiset tutkimukset ovat kohdistuneet selvittämään näiden ympäristöjen kehittämistä. Tämä tutkimus lähestyy kaksoisuraa päinvastaisesta suunnasta, kun tarkastellaan tavanomaisia oppilaitoksia ja sellaisia ympäristöjä, joissa voidaan olettaa opiskelijaurheilijoiden määrän olevan huomattavasti kasvukeskuksia pienempiä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisin toimin opiskelun ja urheilun yhdistämistä, eli kaksoisuraa edistetään Keski-Suomessa kunnallisella tasolla. Lisäksi pyritään selvittämään millaisia haasteita kaksoisuran tukemisessa ja toteuttamisessa havaitaan koulutuksen järjestäjien taholta. Näiden havaintojen pohjalta lisätään ymmärrystä siitä, millaista opiskelun ja urheilun yhdistäminen tällä hetkellä on Keski-Suomen alueella. Lisäksi tutkimuksessa halutaan saada ajatuksia ja kehitysehdotuksia siitä, kuinka urheiluakatemia voisi paremmin tukea sellaisia oppilaita ja opiskelijoita, jotka eivät tällä hetkellä ole akatemiaverkoston ulottuvissa.

Edellä mainittuihin teemoihin pyritään tässä tutkimuksessa vastaamaan seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisin toimin keskisuomalaiset kunnat tukevat liikuntaa ja urheilua harrastavien oppilaiden kaksoisuraa tällä hetkellä?
2. Millaisia päätöksenteon haasteita on havaittu opiskelun ja urheilun tukemisessa Keski-Suomessa?
3. Miten urheiluakatemian toimintaa voitaisiin kehittää vastaamaan kuntien tarpeita koulutuksen järjestäjien näkökulmasta?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä kappaleessa esitellään tarkemmin tutkimuksen aineistoa, joka on kerätty kesällä 2022. Samalla tutkimusmenetelmiin ja niiden luotettavuuteen pureudutaan tarkemmin sekä eritellään ja pohditaan tutkimuksen toteuttamiseen liittyviä eettisiä pulmia.

5.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa haluttiin selvittää kaksoisuran tukemista yhdessä maakunnassa. Tutkimuksessa voidaan havainnoida erilaisia näkökulmia sekä kaksoisuran tukemiseen, että urheiluakatemiatoiminnan kehittämiseen. Tutkimusjoukkoon pyrittiin valitsemaan kuntien sivistys- tai koulutustoimesta vastaavia toimihenkilöitä. Poikkeuksena olivat sellaiset kunnat, joista jo ennakkoon tiedettiin tapahtuvan rakenteellista kaksoisuran tukemista. Näistä kunnista pyyntö esitettiin kaksoisuratoiminnan organisoinnista vastaavalle henkilölle. Muutamissa tapauksissa tutkimukseen ei saatu osallistumaan koulutuksesta vastaavaa toimihenkilöä, jolloin sopivinta haastateltavaa etsittiin kunnan verkoston kautta. Tutkittavia lähestyttiin sähköpostitse ja tarvittaessa puhelimitse haastatteluaikaa sovittaessa. Haastattelut suoritettiin yhtä lukuun ottamatta etäyhteydellä Microsoft Teamsin välityksellä. Yksi haastatteluista suoritettiin kasvotusten haastateltavan toiveesta ja tältä osaa aineisto tallennettiin nauhurilla. Koko tutkimusjoukkoa kuvaa taulukko 1, josta käy ilmi tutkittavien työnkuvat.

Taulukko 1. Tutkimusjoukon ammatillinen jakauma.

Haastateltavan ammatti	Lukumäärä
Sivistysjohtaja	10
Sivistysjohtaja ja rehtori	3
Kaupunginjohtaja	1
Koulutuspäällikkö	1
Opinto-ohjaaja	1
Peruspalvelujohtaja	1
Vapaa-aikaohjaaja	1
Hallintovastaava	1
Liikuntajohtaja	1

Aineiston kerääminen on tapahtunut yhdessä Jyväskylän urheiluakatemia (Keski-Suomen Urheiluharjoittelukeskus-säätiön) kanssa osana paikallisen kaksoisuratoiminnan kehittämistä. Tutkimusaineiston käyttämiseen on ensin kysytty lupa urheiluakatemialta sekä myöhemmin myös tutkittavilta. Tutkittavat ovat siis ensin suostuneet akatemian omaan selvitykseen ja jälkikäteen myös tutkimukseen, jossa aineistoa hyödynnetään. Aineisto koostuu yhteensä 19 haastattelusta, joiden yhteiskesto on noin 11 tuntia. Lyhyin haastattelu on kestoltaan noin 21 minuuttia ja pisin haastattelu on kestoltaan noin 70 minuuttia. Kokonaisuudessaan haastattelujen litteraatit ovat pituudeltaan 162 sivua. Litterointi on suoritettu lähes sanatarkasti, mutta aineiston suuruuden ja ymmärrettävyyden vuoksi kirjoitusasusta on poistettu sanojen toistoja sekä puhekielisiä täydennyksiä, kuten esimerkiksi ”tota” ja ”niinku”. Aineisto sisältää yksittäisiä ilmaisuja, kuten nimiä, kouluja ja liikuntapaikkoja, joista haastateltavan voisi tunnistaa. Tutkimustuloksiin nämä ilmaukset on muutettu siten, ettei niistä voi tunnistaa kuka haastateltava on ollut kyseessä. Tutkimuksen aihepiiri ja käytänteitä koskevat asiat ovat julkista tietoa ja haastateltavat ovat paikallisesti tunnettuja virkahenkilöitä. Tunnistaminen voisi siis mahdollisesti vaikuttaa negatiivisesti tutkittavan ammatin harjoittamiseen. Tutkimustulosten kannalta ei ole olennaista yksilöidä kuntia, vaan muodostaa alueellisia havaintoja tutkimuskysymyksiin liittyen.

Vertailun synnyttämiseksi ja tulosten syventämiseksi haastateltavat ja heidän edustamansa kunnat on jaettu kunnan koon mukaan kolmeen eri luokkaan. Suurimmat tutkimuksessa olleet kunnat on esitelty taulukossa 2. Yhteistä näille kunnille on omat oppilaitokset peruskoulun ja toisen asteen osalta. Peruskoulussa oppilaat sijoittuvat useammalle rinnakkaisluokalle ja toisella asteella opiskelijoita on yli sata. Kunnan kokonaisasukasluku lähentelee 10 000 tai on reilusti sen yli.

Taulukko 2. Suuret kunnat Keski-Suomessa (Tilastokeskus 2024).

Kunta	Asukasluku	Asukastiheys	Oppilaita peruskoulussa	Oppilaita toisella asteella
Laukaa	18800	28,96 as/km	920	400
Äänekoski	18100	20,49 as/km	800	300
Muurame	10500	72,80 as/km	500	220
Keuruu	9300	7,35 as/km	300	120
Saarijärvi	9000	7,17 as/km	300	120

Keskikokoiset kunnat Keski-Suomessa on listattu taulukkoon 3. Kuntia voidaan maakunnan näkökulmasta pitää keskikokoisina niin asukasmäärän, kuin oppilaitosten koon suhteen. Jokaisesta kunnasta löytyy oma toisen asteen oppilaitos, mutta jonka oppilasmäärät ovat kuitenkin yleensä alle sadan. Lisäksi erityisesti peruskoulut ovat näissä kunnissa suureksi luokiteltuja kuntia pienempiä, joka heijastaa kuntien pienempää asukasmäärää.

Taulukko 3. Keskikokoiset kunnat Keski-Suomessa (Tilastokeskus 2024).

Kunta	Asukasluku	Asukastiheys	Oppilaita peruskoulussa	Oppilaita toisella asteella
Viitasaari	6000	4,77 as/km	210	130
Hankasalmi	4600	8,06 as/km	180	85
Joutsa	4200	4,81 as/km	130	60
Karstula	3700	4,13 as/km	120	80
Pihtipudas	3700	3,52 as/km	150	100
Petäjävesi	3600	7,99 as/km	170	65

Pienet kunnat Keski-Suomessa esitellään taulukossa 4. Nämä kunnat keskikokoisista erottavat joko oman toisen asteen oppilaitoksen puuttuminen tai alle sadan oppilaan peruskoulu. Kokonaisuudessaan minkään kunnan oppilasmäärä ei ylitä 200 oppilasta.

Taulukko 4. Pienet kunnat Keski-Suomessa (Tilastokeskus 2024).

Kunta	Asukasluku	Asukastiheys	Oppilaita peruskoulussa	Oppilaita toisella asteella
Uurainen	3500	10,31 as/km	180	0
Konnevesi	2500	4,91 as/km	90	30
Toivakka	2400	6,66 as/km	150	0
Kinnula	1500	3,37 as/km	60	25
Multia	1500	2,02 as/km	60	0
Kannonkoski	1300	2,85 as/km	40	0
Kyyjärvi	1200	2,67 as/km	40	0
Kivijärvi	1000	2,20 as/km	40	0

5.2 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Tutkimusmenetelmänä toimi puolistrukturoitu haastattelu, jossa jokaiselta haastateltavalta kysyttiin samoja kysymyksiä ennalta valittujen teemojen ympäriltä. Haastattelurunko löytyy liitteestä 1. Menetelmäksi valittiin haastattelu sillä perusteella, koska oletettiin ennalta, ettei kaksoisura sekä opiskelun ja urheilun tukeminen ole tuttu teema jokaiselle haastateltavalle. Haastattelun etuna esimerkiksi kyselyihin verrattuna on sen joustavuus ja mahdollisuus täsmentää esitettyjä kysymyksiä sekä täydentää kysymysten asettelua (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85). Haastattelu noudatti ennalta määriteltyä rakennetta, jossa keskusteltiin yhdestä aihepiiristä kerrallaan. Ennalta valittuja aihepiirejä olivat: 1) koulut ja opiskelun ja urheilun tukeminen koulussa, 2) kunnan rooli koulutuksen ja urheilun organisoijana ja tukijana, 3) kunta ja urheiluseurat, 4) haasteet opiskelun ja urheilun tukemisessä sekä 5) kunnan yhteys urheiluakatemiaan. Edellä mainittujen aihepiirien ympärille muodostettiin kysymyksiä, jotka auttoivat jäsentämään jokaista teemaa ja helpottamaan siten haastattelun toteuttamista yhdenmukaisesti.

Analysointiprosessi alkoi aineistoon tutustumisella, jossa koko aineisto luettiin läpi. Tutustumisen pohjalta muodostuneen kokonaiskuvan avulla päätettiin, mitkä osat aineistosta valittiin lopulliseen tutkimukseen. Haastatteluaineistosta jätettiin pois sellaiset teemat, jotka eivät olleet olennaisia tutkimuskysymysten kannalta, kuten esimerkiksi keskustelu koulujen oppilasmäärästä ja henkilöstöstä sekä kuntien koulutus- ja liikuntapolitiikasta.

Eskolan (2018, 181) mukaan laadullista sisällönanalyysia voidaan toteuttaa teoriasidonnaisesti, teoriaohjaavasti tai aineistolähtöisesti. Teoriasidonnainen sisällönanalyysi tyypillisesti testaa ennalta tutkittua kehystä uudessa kontekstissa, kun taas aineistolähtöinen analyysi muodostaa analyysiyksiköt kokonaan aineiston pohjalta. Tässä tutkimuksessa laadulliseksi analyysimenetelmäksi valikoitui teoriaohjaava lähestymistapa, joka sijoittuu teoriasidonnaisen ja aineistolähtöisen analyysin rajapintaan. Teoriaohjaavassa analyysissä jokin teoria voi toimia analyysin tukena, mutta analyysi ei koskaan nojaa suoraan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 103–112) Tässä tutkimuksessa analyysin apuna käytettiin kaksoisuran kehitysympäristön (*Dual Career Development Environment*) menestystekijöitä (ks. Nikander ym. 2021; Storm ym. 2021) ja Henriksenin ym. (2020) mallia kehitysympäristön rakenteesta.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee kolmen vaiheen kautta, jotka ovat aineiston pelkistäminen, aineiston ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen. Teoriaohjaavan ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin erottaa näistä vaihteista viimeinen, jossa teoriaohjaavassa analyysissä teoreettisia käsitteitä tuodaan analyysiin ilmiöstä jo tiedettynä, kun taas aineistolähtöisessä analyysissä ne luodaan kokonaan aineiston pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127) Aineiston pelkistäminen, eli redusointi tapahtui systemaattisesti haastatteluja läpi käymällä ja etsimällä tutkimuskysymyksiä kuvaavia raakahavaintoja litteroidusta tekstistä. Tekstistä etsitään sen hetkisen kysymyksenasettelun kannalta olennaisia ilmaisuja ja siten suurta tekstimassaa saadaan karsittua hallittavampaan muotoon. (Alasuutari 2011, 40) Pelkistyksistä muodostettiin taulukkoja Microsoft Exceliin kunkin tutkimuskysymyksen osalta. Taulukossa 5. on esitelty esimerkkejä aineiston pelkistämisestä.

TAULUKKO 5. Esimerkkejä aineiston redusoinnista.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistetty ilmaus
<i>Meillä pääsee oppilaat osallistumaan Jyväskylän leireille urheiluakatemiassa kaikki halukkaat siihen. Vaatii toki vanhempien luvat mutta että, jos koulu hoituu ja niin kuin luvat kysytään, se on rehtorin puolesta ok.</i>	Osallistuminen Jyväskylän urheiluakatemian toimintaan
<i>On sieltä kuitenkin välillä aina pyörähtänyt täällä vieraita, **** kävi silloin pitämässä meidän nuorille yhtenä päivänä tuosta psyykkisestä valmennuksesta.</i>	Asiantuntijavierailut
<i>Ollaan saatu Jyväskylästä vierailevia valmentajia tuonne meidän leireille.</i>	Valmentajavierailut Jyväskylästä

Aineiston pelkistämisen jälkeen seuraavana vaiheena oli aineiston ryhmittely, eli klusterointi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124) Ryhmittelyn tavoitteena on yhdistää pelkistämisessä löydettyjä raakahavaintoja kokonaisuuksiksi. Tässä vaiheessa pelkistetyistä ilmauksista pyrittiin etsimään yhtäläisyyksiä tai yhteisiä piirteitä ja samaa teemaa kuvaavat pelkistykset yhdistettiin omaksi alaluokakseen. (Alasuutari 2011, 40–41) Samalla kaikille pelkistyksille annettiin oma

kirjainkoodi, jonka avulla koko aineistoa saatiin hallittua ja järjesteltyä luokkien mukaan. Taulukossa 6. on esimerkki aineiston ryhmittelystä tässä tutkimuksessa, jossa pelkistyksiä on luokiteltu koulun rakenteellisten ratkaisujen alle.

TAULUKKO 6. Esimerkki aineiston klusteroinnista.

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Liikuntapainotteisuus	Koulun rakenne urheilun tukemiseksi
Harjoituksia koulupäivän sisällä	
Kurssien hyväksi lukeminen	
Lukion kurssitarjotin	
Aamuvalmennus	

Kolmantena vaiheena analyysissä oli aineiston käsitteellistäminen, eli abstrahointi. Koska kyseessä oli teoriaohjaava analyysi, tässä kohtaa käsitteellistämisen apuna käytettiin myös aiemmin tiedettyä teoriaa ja käsitteistöä. Yläluokituksia pyrittiin löytämään teorian kautta, mutta myös luokituksia voitiin synnyttää myös aineistolähtöisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–133) Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta apuna käytettiin Stormin ym. (2021) menestystekijöitä, joista poimittiin tutkimuskysymyksen kannalta relevantteja tekijöitä yläluokiksi. Lisäksi aineiston pohjalta syntyi muutamia yläluokkia niille alaluokille, joita ei saatu sijoitettua suoraan menestystekijöiden alle. Toisen tutkimuskysymyksen ohjaavana teoriana käytettiin Henriksenin ym. (2020) mallia kehitysympäristön rakenteesta. Kolmannen kysymyksen osalta sovellettiin Stambulovan ja Alfermanin (2007) taustatekijöiden jaottelua ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin. Taulukossa 7. on esitelty alaluokkien yhdistelyä yläluokaksi yhden Henriksenin ym. (2020) mallin kautta muodostuneen yläluokan alle.

TAULUKKO 7. Esimerkki aineiston abstrahoinnista.

Alaluokka	Yläluokka
Sijainti ja välimatkat	Yhteisön haasteet
Olosuhteet	
Seuratoiminta	
Yhteistyö	
Asenteet ja uskomukset	
Kunnan resurssit	

Analyysin päätteeksi kaikki pelkistykset ja luokittelut kaikkien tutkimuskysymysten osalta koottiin yhteen taulukkoon Microsoft Exceliin. Koontitaulukossa pelkistykset jaoteltiin taulukoissa 2–4. eriteltyjen kuntien koon mukaan vertailun helpottamiseksi.

5.3 Tutkimuseettiset lähtökohdat ja tutkijapositio

Tämä tutkimusta toteuttaessa on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä mahdollisimman tarkasti. Tutkimus perustuu tutkijan omaan rehellisyyteen ja avoimuuteen. Toteutuksessa on otettu käytännön ohjeiden mukaan yksilön yksityisyyteen, vapaaehtoisuuteen ja koko prosessin avoimuuteen liittyvät seikat (TENK 2019). Tutkimuksen eettisyydellä on myös osa tutkimuksen luotettavuudessa. Eettisesti kestävä tutkimus on tehty laadukkaasti jo tutkimuksen suunnittelusta lähtien ja koko prosessilla on yhteys tutkimuksen lopputuloksiin ja siten myös luotettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi, 148)

Tähän tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista ja siihen on kysytty erillinen lupa, sillä aineisto on alun perin osana laajempaa tutkimuskokonaisuutta. Lupaa kysyessä tutkittaville on esitetty tutkimussuunnitelma, josta on tullut esiin tutkimuskysymykset. Samalla on kerrottu myös henkilötietojen ja tutkimusaineiston käsittelystä, joka tutkimuksessa on toteutettu niin, ettei tuloksista voida tunnistaa yksittäisiä tutkimusjoukon jäseniä. Tutkimusaineisto on pseudonymisoitu ja jokaiselle tutkittavalle on annettu oma numero. Numerot ja niihin yhteydessä olevat henkilötiedot on säilytetty turvallisesti tutkimuksen aikana ja poistettu tutkimuksen jälkeen.

Tutkimuksen tuloksien analysoinnissa pyritään saavuttamaan mahdollisimman objektiivinen lopputulos. Voidaan kuitenkin todeta sen olevan käytännössä mahdotonta, sillä tutkijan omat arvot ja käsitys tutkittavasta ilmiöstä vaikuttavat aina työn tekemiseen, vähintään tahattomasti (Tuomi & Sarajärvi, 146). On otettava huomioon, että myös tutkija itse on ollut opiskelijaurheilija ja suorittanut omaa kaksoisuraansa kilpaurheillen toisen asteen opintoja ja korkeakouluopintojaan samanaikaisesti suorittaen. On vaikea arvioida tuoko kokemus opiskelun ja urheilun yhdistämisestä parempaa ymmärrystä ilmiöstä vai rajoittaako tai vääristääkö se tulosten arviointia. Omien lähtökohtien kriittinen arviointi tutkimusta tehdessä on kuitenkin tuotu julki ja sen pohjalta tuloksia on pyritty tulkitsemaan mahdollisimman puolueettomasti.

6 TULOKSET

Tässä pääluvussa käydään tutkimusaineistosta nousseet havainnot läpi. Jokainen alaluku käsittelee yhtä kolmesta tutkimuskysymyksestä. Tarvittaessa tulosten käsittelyä on myös selkeytetty myös alaotsikoin. Koska tutkimukseen osallistuneita kuntia on laadullisen tutkimuksen näkökulmasta runsaasti, on tulosten vertailun mahdollistamiseksi kuntia yhdistelty kokoluokkien mukaan taulukoissa 2–4. esitellyn jaottelun mukaisesti.

6.1 Kaksoisuran tukeminen kunnissa

Haastatteluissa kysyttiin ja keskusteltiin kuntien lähtökohdista kaksoisuran tukemiseen. Havainnot osoittautuivat melko kahtiajakoisiksi, sillä osa ennakkoon muodostetuista yläluokista keräsi niukasti havaintoja, kun taas muutamat yläluokat korostuivat runsain havainnoin. Taulukko 8. esittää kaikki analyysissä käytetyt ylä- ja alaluokat, sekä luokkiin sisällytettyjen ilmaisujen esiintymismäärät.

TAULUKKO 8. Muodostuneet ylä- ja alaluokat kaksoisuran tukemiseen liittyen

Yläluokka	Ala-luokka	Lukumäärä
Kunnan panostus liikuntaan ja urheiluun		33
	Harjoitteluolosuhteiden edistäminen	16
	Urheilijoiden harjoittelun tukeminen	6
	Seurojen rahallinen tukeminen	5
	Urheilijoiden rahallinen tukeminen	5
	Toiminnan järjestäminen kunnassa	1
Joustavat kaksoisuraratkaisut		28
	Opinnoissa joustaminen ja tukeminen	16
	Yksilölähtöinen oppilaan tukeminen	12
Selkeä ymmärrys kaksoisuran ongelmakohdista ja sen tukemisesta		25
	Koulun rakenne kaksoisuran tukemiseksi	19
	Ymmärrys kaksoisurasta	6

Yläluokka	Alaluokka	Lukumäärä
Valtakunnallinen hanketoiminta		23
	Liikuntaa edistävät hankkeet	23
Yhteistyö ja työnjako ympäristössä		15
	Yhteistyö urheiluakatemian kanssa	7
	Yhteistyö seuratasolla	5
	Ennalta sovitut toimintamallit	2
	Yhteistyö kuntien välillä	1
Valmennus		13
	Lajivalmennus	7
	Urheilijan osaamisen kehittäminen	3
	Leiritykset	2
	Yleisvalmennus	1
Avoin ja ennakoiva lähestymistapa ympäristön kehittämiseen		5
	Halu kehittää ympäristöä	3
	Työryhmä kuntien välillä	2
Asiantuntijapalveluiden saatavuus		2
	Testauspalvelut	2
Kaksoisuran tukiryhmä		2
	Kaksoisuran tukemisesta vastaava henkilö	2
Roolimallit ja mentorointi		1
	Urheilijavierailut	1

6.1.1 Kunta hyvinvoinnin ja liikunnan edistäjänä

Lähes jokaisen haastateltavan kohdalla nousi esiin esimerkkejä, jotka kuvasivat kuntien ja koulujen vastuuta hyvinvoinnin edistäjänä ja kuntalaisten liikuttajana. Nämä pääluokat muodostuivat varsinaista kehitysympäristöä koskevan viitekehyksen ohelle, sillä nämä toimet eivät ole suoranaisesti kohdennettu kohti kaksoisuraa ja sen tukemista. Huomattavaa on kuitenkin se, että myös näillä toimilla voi olla vaikutusta kaksoisuraa tavoittelevan nuoren harrastamiseen ja koulunkäyntiin. Kokonaiskuvan kannalta on siis olennaista summata myös nämä tekijät yhteen.

Valtakunnalliseen hanketoimintaan osallistuminen tuli esille erittäin monen haastateltavan osalta sekä Liikkuva Koulu -hankkeen että Harrastamisen Suomen -mallin kautta. Samanaikaisesti kouluissa kuvailtiin edelleen hyödynnettävän jo päättyneen Liikkuva Koulu -hankkeiden toimintatapoja yhdessä tuoreemman Harrastamisen Suomen -mallin kanssa lomittain. Kunnan koolla ei ollut vaikutusta hanketoiminnan toteuttamiseen. Eräs haastateltava kuvaili Suomen -mallia seuraavasti.

”Kun meillä on keskellä koulupäivää tämä Harrastamisen Suomen -malli, niin silloinhan meillä on sellainen tilanne, että kaikki oppilaat tavallaan harrastavat sen koulupäivän aikana jotakin ja siinähan on myös paljon liikuntaharrastuksia sitten tarjolla.” (H15)

Toinen yläluokka, joka nousi esille monen haastateltavan kohdalla, mutta ei kuitenkaan suoraan kuvaillut kaksoisuran edistämistä oli kunnan panostus liikuntaan ja urheiluun. Tämän yläluokan havaintoja yhdisti hanketoiminnan tapaan se, että ne edistivät kaksoisuran toteutumista lähinnä välillisesti. Lisäksi myöskään kunnan koko ei vaikuttanut siihen millaista panostus oli, sillä samanlaisia esimerkkejä nousi esille jokaisesta kokoluokasta. Tyypillisin tähän luokkaan kuuluva tekijä oli harjoitteluolosuhteiden kehittäminen ja ylläpitäminen. Liikuntapaikoissa pyrittiin saavuttamaan riittävä ja nykyaikainen varustus sekä mahdollisimman hyvä saavutettavuus. Näistä jälkimmäistä on pyritty lisäämään esimerkiksi maksuttomuudella ja se nousi esille etenkin pienten ja keskisuurten kuntien kohdalla kilpailuetuna verrattuna suurempiin kaupunkeihin.

”Mutta että siis liikuntahalliinkin tulee yleisövuoroja ja niin kuin sanoin aikaisemmin niin kunnassa on tehty se linjaus, että kaikki alle 18-vuotiaiden seura- ja harrasteryhmät, kunhan on vähintään yhdistykseksi rekisteröitynyt niin ne ovat kaikki kunnan tiloissa maksuttomia. Verrattuna esimerkiksi Jyväskylään niin se on melkoinen satsaus kunnalta.” (H11)

”Tekonurmet tuossa on myös vapaa-ajalla niin, kun meillä ei ole maksullisia vuoroja vaan meillä on maksutonta käyttömahdollisuutta (...) Meillä on alle 18-vuotiaille maksuton kuntosalin käyttö.” (H19)

Liikuntapaikoista esille nousi erityisesti maksuton kuntosalin käyttäminen monen haastateltavan kohdalla. Eroja oli siinä, että osassa kunnista maksuton kuntosalin käyttö kuului kaikille alle 18-vuotiaille ja osassa pelkästään seuraurheilijoille. Tyypillisesti moni haastateltavista kuvaili oman kuntansa liikuntapaikkoja hyviksi ja että viime vuosikymmenen aikana on viimeistely erilaisia rakennushankkeita niin koulukeskusten kuin urheilu- ja nurmikenttien osalta. Toisaalta samanaikaisesti osa haastateltavista kuvaili, että paikalliset olosuhteet eivät välttämättä aivan riitä tavoitteelliseen harjoitteluun. Kunnan taloudellinen panostus ulottuu liikuntapaikkojen ohella myös seuratasolle. Paikallista seuratoimintaa tuetaan avustusten muodossa. Esille nousi myös se, että maksuttomien liikuntapaikkojen lisäksi urheilijoille on jaettu stipendejä koulujen kautta muutamissa kunnissa.

6.1.2 Koulun rakenteet ja opinnoissa joustaminen

Joustavat kaksoisuraratkaisut osoittautuivat eniten havaintoja keränneeksi ennalta määritellyistä yläluokista. Opinnoissa joustamisesta kertoi reilusti yli puolet haastateltavista. Tyypillisesti joustamisesta vastuussa oli koulun rehtori ja joissain tilanteissa myös opettajat. Joustaminen jakautui poissaolojen hyväksymiseen ja vapaiden myöntämiseen, etäopetus- ja tentti mahdollisuuksiin, sekä yksilölliseen räätälöintiin oppilaan ja perheen tarpeiden mukaan. Myös tukiopetuksen hyödyntäminen urheilijan tukemisessa mainittiin muutaman kerran. Parhaimmillaan joustavia ratkaisuja tehtiin kouluissa laajalla rintamalla esimerkiksi seuraavasti.

”Urheilijoilla sitten niiden opintoja, niin niitä on mahdollista osittain tenttimällä tehdä sitten niitä kokeita ja sitten saa tukiopetusta ja muuta vastaavaa.” (H6)

”Koululla on aika vapaat kädet miettiä se yhdessä oppilaan ja oppilaan vanhempien kanssa, että miten sitä liikuntaa ja tämmöistä niin vakavampaa harrastamista voidaan sen koulun kanssa tai niin opiskelun kanssa sovittaa yhteen, että semmoista. Tosiaan räätälöinti on varmasti nyt se oikea sana.” (H6)

Tyypillinen opinnoissa joustaminen noudatti pitkälti edellä kuvailtuja raameja, joissa koulussa yhdisteltiin jollain tavoin erilaisia mahdollisuuksia suorittaa opintoja, yksilölähtöistä räätälöintiä yhdessä oppilaan kanssa. Eroja kuntien välillä kuitenkin myös löytyi, sillä

kaksoisuralle joustavat käytänteet eivät tulleet esille jokaisen haastateltavan kohdalla. Joustamista opinnoissa kuvailivat kaiken kokoisten kuntien haastateltavat, joten kunnan koosta ei löytynyt yhdistävää tekijää havainnoille. Huomiot joustavista kaksoisuraratkaisuksista voidaan pitää kuitenkin kahtiajakoisina, sillä osa haastateltavista nosti esille useita erilaisia esimerkkejä, kun taas osa ei ollenkaan. Lisäksi eroja nousi esille niiden kuntien kohdalla, joissa joustoa oli tapahtunut, sillä mitään yhtenäistä toimintatapaa ei kuvailtu yhdenkään haastateltavan toimesta. Kuitenkin pääosin koulujen rehtorien ohjaamat käytänteet noudattivat melko samoja periaatteita, joissa urheilija usein sai pyydettyä vapaata leiri- ja kilpailumatkoille ja sai vastineeksi mahdollisuuden tehdä esimerkiksi itsenäisiä tehtäviä, etäopiskelua tai tenttejä.

Selkeä ymmärrys kaksoisuran ongelmakohdista ja sen tukemisesta -yläluokka kiteytyi pääosin kouluihin muodostettuihin rakenteisiin. Nämä ratkaisut nousivat esille suurten ja keskisuurten kuntien osalta, kun taas pienten kuntien osalta rakenteita ei kuvailtu ollenkaan. Suurissa kunnissa ratkaisut olivat isompia, kuten erillisiä kursseja opiskelijoille, kun taas keskisuurissa kunnissa tyypillisempi ratkaisu oli opintojen hyväksiluku opintopisteiden muodossa. Pienten kuntien kohdalla haastatteluissa esille nousi pelkästään kaksoisuraa ymmärtävän ilmapiirin kuvailua. Yhteensä kahdeksan kuntaa tarjosi oppilailleen mahdollisuuden hyväksi lukea omatoimista harjoittelua opintopisteiksi tai osallistua joko liikuntalinjalle tai urheiluvalmennukseen koulupäivän aikana.

”Kaikki sellaiset mitkä suinkin on ollut mahdollista sisällyttää kouluun, niin on sinne laitettu niin, että sen oppilaan ei ole tarvinnut valita väkisin esimerkiksi ylimääräistä kieltä tai jotain ylimääräistä kuvis-kurssia, jotta saisi sen yläkoulun oppimäärän tehtyä, vaan että hän on voinut hyödyntää kaikki mitä hän harrastuksena tekee.” (H11)

Kehittyneimmät rakenteet tarjosivat urheilijoille mahdollisuuden osallistua ohjattuihin harjoituksiin koulupäivän aikana ja saada esimerkiksi aamupalaa harjoituspäivinä. Tällaiset ratkaisut löytyivät lähes poikkeuksetta suuremmista kunnista, mutta myös muutamassa keskisuudessa kunnassa opiskelijaurheilijoiden tukeminen oli suurten kuntien kanssa samalla tasolla. Muutamit kunnat tarjosivat valmennusta esimerkiksi aamuharjoituksiin. Valmennus oli toteutettu joko hyödyntäen koulun henkilökunnan osaamista tai seurayhteistyössä. Osa rakenteista yhdisteli opintojen hyväksi lukemista ja aamuvalmennuksia luoden erilaisia malleja, jotka tarjosivat mahdollisuuden harjoitella koulupäivän aikana itsenäisesti esimerkiksi valinnaisen kurssitarjottimen tai myöhäistetyn koulupäivän alkamisajan kautta ja siten tukien

harjoittelun ja koulunkäynnin yhdistämistä. Koulupäivän aikaisia valmennus- ja harjoittelumahdollisuuksia oli lähes kaikissa suurimmista kunnista ja muutamassa keskisuudessa kunnassa. Missään pienemmistä kunnissa ei ollut omaa valmennustoimintaa, mutta yhdessä kunnassa nousi esille poikkeuksellinen tapa ratkaista koulupäivän aikaista harjoittelua. Paikalliset nuoret osallistuivat koulun tiloja ja etäyhteyttä hyödyntäen toisessa kunnassa pidettyihin harjoituksiin, jolloin he pystyivät osallistumaan saumattomasti myös koulupäivään.

”He sai luvan käyttää koulun liikuntasalia ja heillä oli etäyhteys sinne, joka ei tietysti ole sama asia, mutta se oli semmoinen kaikkia osapuolia tyydyttävä ratkaisu, että he sai tulla aamulla tuohon koulun liikuntasaliin ja ottaa etäyhteydellä yhteyden sinne valmentajaan, joka sitten heitä valmensi sitä kautta.” (H19)

6.1.3 Muut kaksoisuraan liittyvät tukitoimet

Hyvinvoinnin ja liikunnan tukemisen sekä koulun joustamisen ja rakenteiden lisäksi jäi luokkia, jotka keräsivät vähemmän havaintoja. Näistä luokista haastateltavia yhdisti eniten yhteistyö ja työnjako ympäristössä, jonka kohdalla nousi esiin erilaisia yhteistyöreittejä. Yhteistyötä tehtiin eniten seurojen kanssa, ja paikallinen urheiluseura nähtiin luonnollisena yhteistyökumppanina. Seurayhteistyötä kuvailtiin tiiviiksi erityisesti siitä syystä, että aktiiviset toimijat työskentelevät yhdessä yli laji- tai jaostorajojen ja seura voi linkittyä kouluun suoraan seuratoimijoiden työskennellessä myös koulussa. Tiivis paikallinen yhteistyö nousi erityisesti esille pienten ja keskisuurten kuntien kohdalla.

Suurten kuntien kohdalla yleisempi suunta yhteistyölle oli kontakti Jyväskylän urheiluakatemiaan. Muutama haastateltava kertoi, että kunnan oppilaita on osallistunut Jyväskylässä järjestettyihin yläkoululeirityksiin.

”Meillä pääsee oppilaat osallistumaan Jyväskylän leireille urheiluakatemiassa kaikki halukkaat. Siihen vaatii toki vanhempien luvat mutta että jos koulu hoituu ja niin kuin luvat kysytään, se on rehtorin puolesta ok.” (H14)

Parhaimmillaan yhteistyö urheiluakatemiaan kanssa on suuremmissa kunnissa mahdollistanut urheiluille oppilaille asiantuntija- ja valmentajavierailuja. Asiantuntijavierailut ovat olleet

esimerkiksi luentoja psyykkisen valmennuksen osalta. Yhden kunnan osalta vierailut ja luennot jatkuivat myös paikallisiin urheilijoihin asti, jossa omia urheilijoita hyödynnettiin osana mentorointia. Vierailuista huolimatta asiantuntijapalveluiden saatavuus on tällä hetkellä vähäistä Keski-Suomen alueella. Kahden keskisuuren kunnan haastateltavan kohdalla esille nousi, kuinka paikallisilla urheilijoilla on mahdollista osallistua säännölliseen testaukseen. Muita asiantuntijapalveluita ei näyttäisi olevan tällä hetkellä hyödynnettävissä. Esille nousi muutamaan otteeseen halu kehittää omaa ympäristöä, joka oli joko jo käynnissä tai johon etsittiin ajatuksia kunnan sisältä tai myös sen ulkopuolelta. Aktiivista kehittämistä oli tällä hetkellä käynnissä yhdessä keskisuuressa kunnassa sekä kahdessa suuressa.

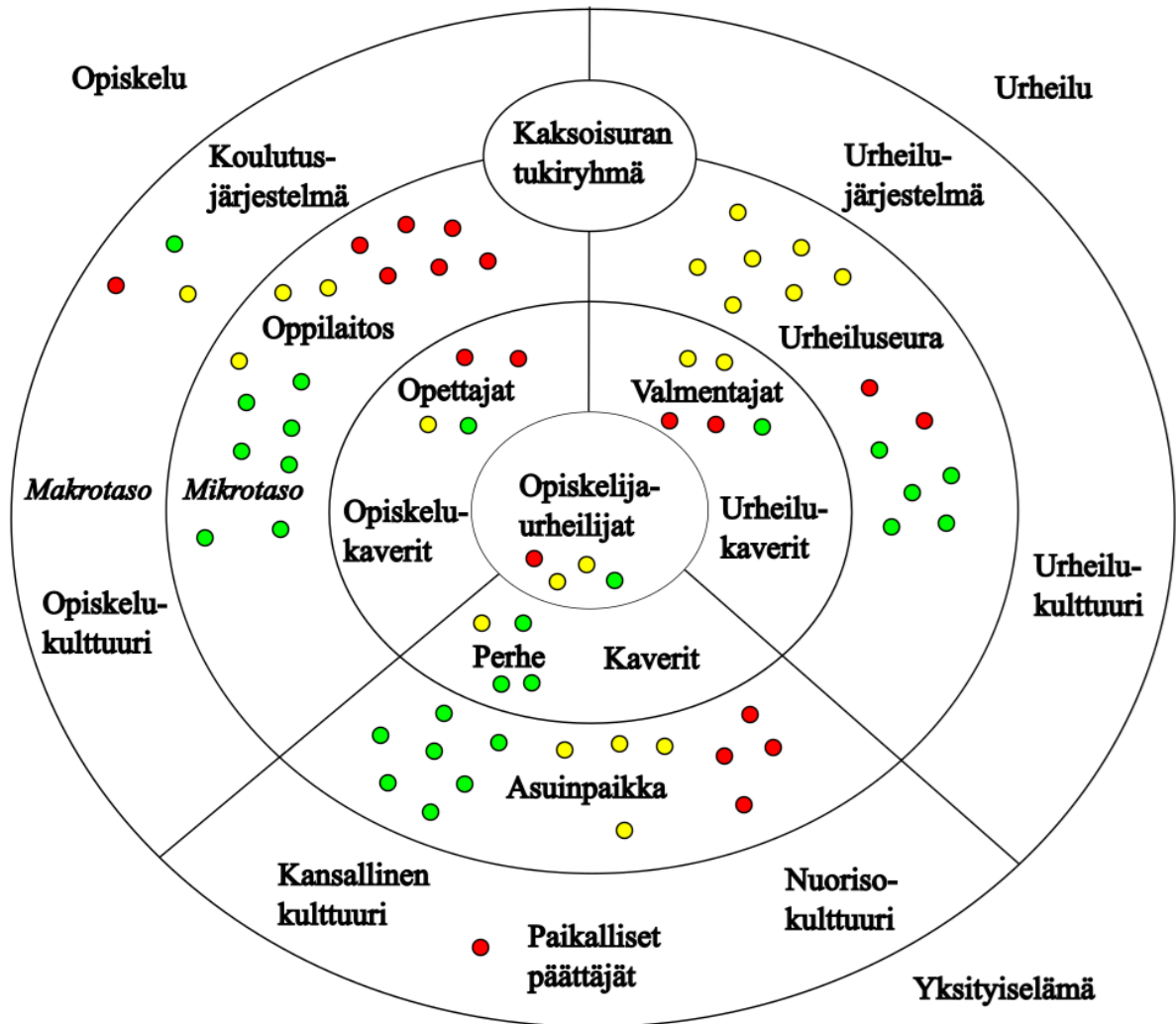
”Meillä on ollut semmoinen mentorointiryhmä eri kuntien välillä.” (H4)

”Sitten niin kuin tämän koulukeskukseen kanssa on keskusteltu nyt koko ajan tästä liikuntavalmennuksen kehittämisestä, että yritettäisiin päästä siihen että täältä ei tarvitsisi lähteä harrastamaan, ellei se laji ole sen tyyppinen että täällä ei kerta kaikkiaan ole olosuhteita.” (H16)

”Kun täällä on kumminkin muutama sellainen, ketkä ehkä tosissaan haluaisi pyrkiä ihan kilpaurheilun pariin, niin miten me pystytään heitä tukemaan, niin on se niin kuin mietinnässä kyllä.” (H18)

6.2 Kaksoisuran tukemiseen liittyvät haasteet

Kaksoisuran tukemiseen liittyvät haasteet jaettiin neljälle eri tasolle riippuen siitä, mihin ne kohdistuvat. Tutkimushenkilöt tunnistivat ja nimesivät huomattavasti eniten haasteita, jotka kohdistuivat yhteisön tasolle. Loput tasoista eli yksilön, lähipiirin ja yhteiskunnan tasot keräsivät myös jokainen muutamia huomiota. Haasteiden sijoittumista kehitysympäristömalliin voidaan katsella tarkemmin kuvasta 3. Kuvassa pisteet osoittavat mille tasolle ja myös mihin suuntaan yksittäiset haasteet tutkittavien mukaan kohdistuivat. Vihreä väri kuvaa haastateltua pienikokoisesta kunnasta, keltainen keskisuuresta kunnasta ja punainen suuresta kunnasta.

KUVA 3. Haasteiden sijoittuminen mukailtuun Henriksenin ym. (2020) kehitysympäristömalliin.

Kaksoisuran tukemisen näkökulmasta yksilöön liittyvät haasteet kuvasivat kaikki sitä, että tavoitteellisimmat nuoret muuttavat paikkakunnalta pois kohti paikkakuntaa, jossa opiskelun ja urheilun yhdistäminen on helpompaa. Tämä yksilön ja hänen perheensä päätökseen liittyvä haaste toistui neljän eri kokoisen kunnan osalta hyvin samanmuotoisesti kuvailtuna.

”Tai todennäköisemmin valitsee sen, että käy koulua sitten lähempänä sitä harrastuspaikkaa, että harva sitten yhdistää kuitenkaan, että jos pitää päivittäin kovin pitkästi liikkua.” (H17)

Tavoitteellisten nuorten pois muuttaminen liittyy myös yhteen toistuvaan yhteisön haasteissa kuvailtuun luokkaan eli sijaintiin ja välimatkoihin. Melkein puolet haastateltavista kuvaili sitä,

kuinka kaksoisuran tukemista ja toisaalta toteuttamista haastaa välimatkat kodin ja koulun sekä harrastuspaikkojen välillä, erityisesti pienten kuntien osalta. Osa haastateltavista kuvaili myös koulukyyditysten tuomia haasteita, joiden varaan koulupäivän lukujärjestys muodostui. Koulukyydityksistä huolimatta välimatkat nähtiin haastavina, sillä esimerkiksi harjoituksiin lähteminen saattaa tarkoittaa pitkää kulkumatkaa ja siten päällekkäisyyttä koulunkäynnin kanssa. Välimatkojen kanssa mainittiinkin usein haasteena myös opetuksen järjestäminen ja tukeminen, sillä lukujärjestyksen kuvailtiin noudattavan välimatkojen eli koulukyytien ehtoja.

Lähipiiriin liittyvät haasteet kohdistuivat valmennukseen, koulun henkilökuntaan tai perheeseen. Suurten kuntien osalta haasteiksi kuvailtiin ammattimaisen valmennuksen puutetta ja sitä, että kaksoisuran tukeminen oli muutamien ihmisten harteilla. Samalla oltiin huolissaan siitä, että koulun henkilökunnalla ei välttämättä ole riittävää tietoa kaksoisurasta. Keskisuurissa kunnissa haasteena oli suurten kuntien tapaan urheilutoiminta, joka oli muutamien ihmisten varassa ja informaation puute kouluissa. Lisäksi aktiivisia vetäjiä oli vaikea saada urheilijoiden aamuharjoitteluun, jos sitä toteutettiin kunnassa. Yksi haastateltavista kuvaili myös opiskelijaurheilijoiden riippuvuutta perheestä. Pienten kuntien haastateltavat sen sijaan kuvailivat riippuvuutta perheestä eniten. Koulu- ja harrastusmatkoissa alaikäinen urheilija tarvitsee usein perheensä panosta ja se korostui pienemmissä kunnissa. Lisäksi mainittiin se, että kaksoisuran tukeminen oli hyvin harvinaista ja tietoa sekä valmennusosaamista oli vähän.

Kun palataan yhteisön tasolle liittyviin haasteisiin ja opetuksen järjestämiseen, kuvailtiin isojen ja keskisuurten kuntien osalta useasti haastavana myös oikeanlaisen tuen tarjoamista urheilijoille. Sellaisissa kunnissa, joissa urheilijoiden tukeminen ei ollut arkipäivää, haastavaksi nähtiin esimerkiksi oppimisen tukeminen runsaiden harrastamiseen liittyvien poissaolojen saattamana. Suuremmissa kunnissa, joissa urheilijoita oli enemmän, haasteeksi muodostui urheilijoiden jakautuminen eri luokka-asteille, sekä urheilijaryhmän heterogeenisuus. Näissä tilanteissa kuvailtiin urheilijoiden harrastavan eri lajeja erilaisin tavoittein, jolloin koulupäivän aikaisen harjoittelun organisoiminen vaati erityistä osaamista ja ajankäyttöä. Samalla opiskelijaurheilijoiden sijoittuminen eri luokka-asteille toi myös pulmia koulupäivän aikataulujen järjestelemisessä.

”No kyllä se käytännössä näin on, se karu arki justiinsa että ne on yksittäisiä harrastajia. (...) Ne on niin hajautuneet sitten niille eri luokka-asteille että se vaikeuttaa sitä käytännön järjestelyä myös.” (H16)

Myös olosuhteisiin ja seuratoimintaan liittyviä haasteita tunnistettiin. Hyvin moni haastateltavista kuvaili, kuinka olosuhteisiin panostuksesta huolimatta paikalliset harrastusmahdollisuudet eivät pysty vastaamaan tavoitteellisimpien nuorten vaatimuksiin. Kunnan koolla ei ollut vaikutusta siihen, nähtiinkö paikalliset olosuhteet riittävinä. Lisäksi erityisesti keskisuurissa kunnissa kuvailtiin usein, että paikallisen harrastamisen taso ei ole tarpeeksi korkealla tavoitteelliseen harjoitteluun ja ylipäätään se, ettei lajivalikoima alkuunsa ole laaja. Suurten kuntien osalta vastaavia huomioita ei tullut esille ollenkaan. Pienten ja keskisuurten kuntien kohdalla seuratoimintaan kuvailtiin vaikuttavan merkittävästi urheilijoiden vähyys. Yksi haastateltavista kuvaili olosuhteita seuraavasti.

”Ja tietysti sitten on, riippuen varmaan mitä lajia sitten harrastaisi, tai missä kilpailisi, tai tavoitteellisemmin harrastaisi, että taas just se, että omalla paikkakunnalla kuitenkin ei kaikkea tai aika marginaalisesti niin kuin lajeihin pystyy treenaamaan sitten täysipainoisesti olosuhteiden puitteissa, että sitten kuitenkin aina on lähdettävä jonnekin muualle.” (H9)

Myös kuntien ja seurojen välinen yhteistyö nähtiin ajoittain haasteena. Vaikka esimerkiksi opinnoissa joustaminen toistui kaksoisuran tukemisessa usein, eräs haastateltava kuvaili, kuinka käytännöt kaksoisuran tukemisessa voisivat olla kuntien välillä yhtenäisemmät.

”Kunnilla voisi olla vähän yhtenäisemmät käytännöt, että osassa kunnissa sitten oppilaat jäävät paljonkin heikompaan asemaan kuin sitten naapurikunnassa, että se on sitten tosi ikävää” (H6)

Suurten kuntien kohdalla useampi haastateltavista kuvaili, kuinka yhteistyö oppilaitosten välillä on ollut haastavaa. Esimerkiksi liikunta- ja urheiluvalmennustatoimintaa ei ole toistaiseksi saatu toimimaan perus- ja toisen asteen välillä näiden kuntien kohdalla. Pienten ja keskisuurten kuntien haastateltavista yhteistyöhön liittyviä haasteita ei kuvailtu kuin yhdessä tapauksessa. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä voi haastaa myös asenteet, jotka mainittiin useampaan otteeseen kaksoisuran tukemiseen liittyvinä haasteina. Tällaisia haasteita saattoi nousta esille niin kunnan päättäjien, kuin koulun henkilökunnan osalta erityyillisissä kysymyksissä. Esille nousi muun muassa se, että yksittäisten urheilijoiden kaksoisuran toteutuminen nojaa pitkälti koulun toimintakulttuuriin sekä rehtorin ja opettajien haluun ja asenteisiin kaksoisuran tukemista kohtaan.

Muutama haasteista sijoittui myös kuvan 3. uloimmalle kehälle, eli kuvaamaan yhteiskuntaa koskevia haasteita. Lähes jokainen näistä haasteista liittyi koulutuksen järjestäjää ohjaaviin tekijöihin. Lisäksi yksi haastatelluista kuvaili haasteelliseksi tilanteen, jossa paikallisten päättäjien kanssa näkemykset opiskelijaurheilijoiden tukemisesta eivät kohdanneet päätöksentekotilanteessa. Muut yhteiskunnan tason haasteet kohdistuivat opetussuunnitelman tuomiin vaatimuksiin ja kaksoisuran mukauttamista näihin raameihin. Perusopetuksessa raamit nähtiin vielä toista astetta tiukempina ja siten joustaminen yhä haasteellisempänä. Yksi haastateltavista tiivistää kaksoisuran tukemisen haasteellisuuden, kun erillisiä rakenteita tai tukea valtion puolesta ei ole.

”No tietysti tässä se varmaan se suurin haaste on yleensä se, että miten tämä saadaan niin kuin jouhevasti menemään sinne opetussuunnitelmiin ja siihen yksilön oman koulupäivän rytmyykseen.” (H8)

6.3 Urheiluakatemia toiminnan kehittäminen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta

Kolmannen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää haastateltavien ajatuksia siitä, kuinka Jyväskylän urheiluakatemia toimintaa voitaisiin kehittää paremmin ottamaan huomioon erilaisten ympäristöjen lähtökohdat. Vastauksista suurimmaksi luokaksi muodostui ympäristön ja urheilijoiden informoiminen akatemian toiminnasta. Pienemmissä ja keskisuurissa kunnissa haastateltavien mukaan tieto akatemiantoiminnasta oli vähäistä, kun taas suurikokoisissa kunnissa oli parempi käsitys siitä mitä urheiluakatemia tekee. Pienemmissä kunnissa ajatuksena oli usein se, että tieto siitä mitä urheiluakatemia tekee ja tarjoaa, parantaisi akatemian näkyvyyttä ja siten vaikuttavuutta Keski-Suomen alueella. Näkemykset tiedon jakamisen kohteesta ja määrästä erosivat haastateltavien kesken, mutta yleisesti tiedon lisääminen nähtiin positiivisena.

”Että avainhenkilöt meillä olisi tietoisia siitä, että mitä se urheiluakatemia toiminta on, keille se olisi suunnattu ja miten lapset ja nuoret voisi hyötyä siitä ja nimenomaan minkä tyyppisessä tilanteessa olevat lapset ja nuoret.” (H1)

”Se, että sitten joku urheiluakatemia tai minkä tahansa erikoislajin huippu juttu, pelkästään siitä jo tiedon jakaminen, että sellainen on olemassa, niin se on jo iso asia. Se palvelujen niin kuin jalkauttaminen tänne tai muuta, niin en tiedä, että onko se edes järkevää.” (H11)

”Jos joku tulisi esittelemään, sitten kun koulut alkavat niin, vaikka tuonne yläkoulu, lukiosektorille sitten tuosta toiminnasta ja sitten vähän kartoittamaan sitä kiinnostusta sieltä, että siitä se varmaan lähtisi liikenteeseen.” (H13)

Seuraavaksi suurimmat luokat informoinnin jälkeen olivat asiantuntijuuden jakaminen sekä apu kaksoisuran tukemisessa. Suurikokoisissa kunnissa, joissa oli jo selkeitä rakenteita tai toimintaa kaksoisuran tukemiseksi, asiantuntijatoiminnan tuominen kuntaan nähtiin yhtenä kehityskohteena, jota urheiluakatemia voisi tarjota. Erilaiset valmentajavierailut, jotka tarjoavat lajiosaamisen jakamista tai esimerkiksi psyykkisen valmennuksen luennot nähtiin mahdollisuutena kehittää paikallisten urheilijoiden ja myös muiden toimijoiden osaamista. Apu kaksoisuran tukemisessa nähtiin taas toivottavana lisänä erityisesti pienemmissä kunnissa, jossa taas asiantuntijavierailut eivät tulleet esille. Keskiuuret kunnat jakautuivat näkemyksissään urheiluakatemiaa roolista kahtia, sillä kaksi haastateltavista kuvaili tarpeitaan ja akatemian roolia selkeästi suurikokoisten kuntien tapaan, kun taas muut vastasivat pienempien kuntien tapaan. Ajatuksia nousi useasta eri suunnasta esiin siitä, kuinka erilaisia urheilijan polkuja voitaisiin tukea ja kuinka esimerkiksi opinto-ohjausta voitaisiin auttaa urheilijan tukemisessa. Esimerkiksi näin haastateltavat pohtivat opinto-ohjauksen ja urheilijoiden tukemista.

”Jos puhutaan näistä yläkouluikäistä niin sitten onkin vähän vaikeampi rasti, että miten tämmöisen nuoremman osalta tämä kävisi, mutta tietysti nyt jälleen tullaan siihen etäisyysasiaan, että millä tavalla, että kyllä minä enemmän näen niin sitten, että se akatemian toiminta pitäisi olla jollain tavalla hyödynnettävissä täältä periferiasta käsin katsottuna jonkinlaisena resurssi- tai osaamispankkina.” (H16)

”Niitä tapauksia on aika harvoin, että varmaan se on aina vähän uusi tilanne, että tuota miten tyypillisesti varmaan opinto-ohjauksessa ei kuitenkaan ehkä tältä näkökantilta niinkään mietitä sitä asiaa, että varmaan kaikki tämmöinen tukikin on tarpeen. Tai kuvittelisin, että meillä voitaisiin sitä hyödyntää.” (H17)

Muita pienempiä luokkia olivat esimerkiksi tiiviimmän yhteistyösuhteen muodostaminen urheiluakatemiaa kanssa sekä urheilijoiden leiritoiminnan suunnittelu yhteisesti. Yhteistyö nähtiin erityisesti joko yhteydenpidon aloittamisena tai sen tiivistämisenä kunnan viranhaltijoiden tai paikallisten seurojen kanssa. Yhtenä mahdollisuutena yhteistyöhön nähtiin myös urheilijoille kohdistettujen leiripäivien suunnittelu. Jyväskylän alueella pidetyt yläkoululeirit nähtiin pienemmässä mittakaavassa positiivisena mahdollisuutena lisätä yhteistyötä akatemian, kuin myös kuntien välillä. Esille nousi myös urheiluakatemiaa viestinnän ohjaaminen ottamaan koko Keski-Suomen alue huomioon paremmin. Urheilijoiden näkökulmasta tämä tarkoittaisi esimerkiksi toiminnan esittelyä, kun taas koulutuksen järjestäjien näkökulmasta parempi viestintä pitäisi sisällään erilaisten yhteistöiden sanoittamista julkisesti. Yleisesti ottaen suurissa, sekä osassa keskisuurista kunnista nousseet ajatukset urheiluakatemiatominnan kehittämiseksi kohdistuivat yhteistyöhön ja asiantuntijuuden edistämiseen. Pienempien kuntien osalta kehitysehdotukset osuivat erityisesti informaation lisäämiseen, jota taas suurempien kuntien osalta ei juuri noussut esille.

7 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli havainnoida ja selvittää kuinka perusopetuksen ja toisen asteen opiskelijoiden kaksoisuraa tuetaan tällä hetkellä Keski-Suomessa. Tuen tarjoamisen ohella selvitettiin myös tukemisen haasteita päätöksenteon tasolla sekä mahdollisia tulevia kehitysaskelleita kaksoisuran tukemiselle urheiluakatemiatoiminnan näkökulmasta. Vastaavaa selvitystä ei ole tehty Suomessa aiemmin, joten tutkimuksen tulokset tarjoavat uusia näkökulmia koulunkäynnin ja harrastamisen tukemiseen erityisesti maakunnissa.

7.1 Keskeisimmät tutkimustulokset

Tutkimuksen tuloksista muodostui yleiskuva kaksoisuran tukemisesta Keski-Suomessa. Kun tarkastellaan tuloksia, on syytä ottaa huomioon Keski-Suomi alueena. Jokainen kunta, jota tässä tutkimuksessa on käsitelty, on erilainen niin maantieteelliseltä kooltaan, kuin asukasmäärältään. Oli siis oletettavaa, että tuloksista muodostuu laaja ja moniulotteinen kokonaisuus ratkaisuksista, joita eri kunnissa on kaksoisuran eteen tehty. Tästä huolimatta yhteisiä piirteitä kuntien väliltä löytyi useita. Monet kunnista edistivät kaksoisuran toteuttamista tahattomasti kehittämällä aktiivisia koulupäiviä tai edistämällä kuntalaisten liikkumismahdollisuuksia liikuntapaikkojen muodossa. Tällaiset toimet voidaan sijoittaa liikuntalain 390/2015 (2015) alaiseksi, jossa ne nähdään osana kuntien vastuuta kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toimet kohdistuvat kuitenkin sekä kouluihin, että liikkumismahdollisuuksiin, joten ne voivat ajoittain edistää myös kaksoisuran toteutumista.

Joustavat kaksoisuraratkaisut olivat yksi sellainen yläluokka, jossa kuntien kokoluokka synnytti vain vähäisiä eroja. Opinnoissa joustamisessa pieni urheilijoiden määrä voitiin nähdä jopa etuna suurikokoisiin kaupunkeihin verrattuna, sillä yksilön haasteita pystyttiin lähestymään helpommin ja urheilijat tulivat huomatuiksi. Yksilölähtöisyys voi edistää kokonaisvaltaista lähestymistapaa kaksoisuraan, sillä se antaa mahdollisuuden kokonaisvaltaisemmalle vuorovaikutukselle opiskelijaurheilijaa tuettaessa (Wylleman & Rosier 2016). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan voida tarkastella opiskelijaurheilijan ja oppilaitoksen välistä vuorovaikutusta sen tarkemmin. Hintikka (2020) selvitti urheilijoilta kehitysehdotuksia kaksoisuran tukitoimiin ja esille nousi muun muassa parempi toimijoiden välinen yhteydenpito ja matalan kynnyksen tukipalveluiden kehittäminen. Jos arvioidaan tämän tutkimusotoksen

näkökulmasta näitä ilmiöitä, huomataan että yhteistyö nousi esille tuloksissa ajoittain, mutta tukipalvelut sen sijaan eivät. Tätä voi selittää ympäristöjen erot, sillä suuremmissa kaupungeissa tukipalveluita ylipäättään on saatavilla, mutta yhteistyö sen sijaan voi olla haastavampaa suuremman toimintaympäristön vuoksi.

Kuntien koolla oli joissain yläluokissa vaikutusta siihen, millaista kaksoisuran tukeminen oli. Suuremmissa ja keskisuurissa kunnissa ymmärrys kaksoisuran ongelmakohdista ja sen tukemisesta näytti olevan kattavampaa. Lisäksi asiantuntijapalveluita, valmennusta tai kaksoisuran tukiryhmää ei ollut saatavilla pienikokoisissa kunnissa. Toisaalta näiden yläluokkien osalta vaihtelua oli myös suurissa ja keskisuurissa kunnissa, joissa mikään kunta ei omannut kaikkea kolmea osa-aluetta. Iso osa suuremmista kunnista, sekä Jyväskylää lähimpänä olevat kunnat olivat myös tehneet yhteistyötä Jyväskylän urheiluakatemian kanssa. Verkosto ei kuitenkaan vielä haastattelujen aikana kattanut koko Keski-Suomen aluetta, edes viestintäyhteyksien tasolla.

Kaksoisuraa tukevan ympäristön muodostaminen vaatii suunnittelua ja resursseja, jotta siitä saadaan toimiva. Henriksen ym. (2014) huomioivat, kuinka yhtä toimintatapaa tai järjestelyä noudattamalla ei välttämättä päästä haluttuihin tuloksiin jokaisessa ympäristössä. Jos jokin ratkaisu toimii jossain, ei se välttämättä ole oikea toisessa paikassa. Esimerkiksi kaksoisuraa tukevia rakenteita löydettiin eri kuntien kouluista, mutta yhtäläisyydet niiden välillä olivat vähäisiä. Toisaalta Henriksen ym. (2010) huomioivat myös toimivia käytänteitä eri ympäristöjen väliltä, joista esille nousivat yhtenäinen viestintä ja tukeminen sekä kokonaisvaltainen tuki. Yhden haastateltavan kohdalla esille nousi, että kuntien välillä ei tällä hetkellä juuri ole yhteisiä käytänteitä. Tuloksia tarkastelemalla nousee selväksi, että yhteisiä käytänteitä on vähän ja yhteistyötä kuntien välillä kaksoisuran pohjalta ei juuri tehdä. Tämän tutkimuksen tulosten pohjalta on kuitenkin haastava vetää johtopäätöksiä siitä, tulisiko kuntien väliset ratkaisut olla yhtenäisempiä. Toisaalta tutkimuksessa löydetyt haasteet osoittivat sen, että monet kunnista kohtaavat samansuuntaisia haasteita tukemisessa riippumatta sen tarkemmin kunnan sijainnista tai koosta.

Keskeisimpinä haasteina esille nousi urheilijoiden ja seuratoiminnan vähyys sekä kaksoisuran tukemisen haasteellisuus. Kaksoisuran toteuttamiseen liittyi usein harrastaminen jollain toisella paikkakunnalla, joka toi omia haasteita niin koulupäivän rakentamiseen, kuin urheilijan omiin haasteisiin välimatkojen kulkemisessa. Samansuuntaisia huomioita tämän tutkimuksen tulosten

kanssa nousi esille myös rehtoreiden ja seuravalmentajien näkemyksissä aamuharjoittelun tuomissa haasteissa. Yhtä kaksoisuran tukirakenteen, eli aamuharjoittelun järjestämistä haastavat lukujärjestyksen laadinta, opetussuunnitelman vaatimukset, resurssit sekä matkat ja etäisyydet. (Muhli & Sorjonen 2021) Löydetyt haasteet ovat siis linjassa aihetta sivuavan viimeaikaisen tutkimuksen kanssa. Tämän tutkimuksen perusteella kuntien koulutuksen järjestäjien esiintuomat haasteet luovat epäkiitollisen tilanteen kaksoisuran tukemiselle, sillä tavoitteellisimmat urheilijat, joita paikkakunnalla on, näyttäisivät hakeutuvan muualle harrastamaan ja opiskelemaan. Vähentyvä urheilijoiden määrä ei oletettavasti kannusta kuntia kehittämään kaksoisuraan liittyviä ratkaisuja. Tällä hetkellä urheilijoiden määrä oli osin verrattavissa tukitoimiin, sillä suuremmissa kunnissa ratkaisut olivat odotetusti kattavampia.

Onnistunut kaksoisuran toteuttaminen vaatii niin riittäviä yksilön kykyjä, kuin myös toimivaa ympäristöä (Nikander ym. 2021). Tältä pohjalta arvioitiin koulutuksen järjestäjien ajatuksia urheiluakatemia toiminnan kehittämiseen ja siihen, mihin osa-alueeseen tuki voisi kohdistua. Suurin osa ajatuksista liittyi ympäristön kehittämiseen, joka toisaalta onnistuessaan voisi kehittää myös urheilijan valmiuksia välillisesti. Tällaisia olivat asiantuntijaverkoston hyödyntäminen kunnissa ja opinto-ohjauksen tukeminen. Lisäksi esille nousi urheilijoiden taitojen kehittäminen valmennuksen ja leirien kautta. Toisaalta kaikista keskeisimpänä kehityskohteenä tunnistettiin yleisesti tieto siitä, mitä urheiluakatemia tekee ja voi tarjota opiskelijaurheilijoille tai kunnille. Näyttäisi siis siltä, että akatemiatoiminnan kehittämiseksi uusia yhteistyöverkostoja on luotava, jotta vuoropuhelua eri toimijoiden välillä saadaan vahvemmaksi. Lopulta yhteistyön ja suunnittelun kautta saadaan lopullinen päätös siitä, millaisia ratkaisuja ylipäätään on järkevä toteuttaa Keski-Suomen alueella laajemmin.

7.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta pohjustaa kirjallisuuskatsaus, joka tarkastelee avoimesti aiheeseen liittyvää tämänhetkistä tutkimusta. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta voidaan arvioida tutkijan perehtyneisyyttä aiheeseen, joka korostuu erityisesti laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa on aina haasteena tulosten tulkintojen perustuminen tutkijan subjektiiviseen näkemykseen tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen menetelmäosiossa on pyritty kuvaamaan analysointiprosessi mahdollisimman selkeästi esimerkkejä hyödyntäen. Samalla on kuvailtu myös tutkijaposition läpinäkyvyyden saavuttamiseksi. Myös tutkimuksen yhteydestä

Jyväskylän urheiluakatemiaan on mainittu useammassa otteessa. Tulosten esittelyssä on pyritty selkeästi esittämään koko aineisto sekä kuvien ja taulukoiden, että tutkijan sanallisesti kuvailemana.

Myös tutkimusaineisto ja sen keruu vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen. Luotettavuutta tässä tutkimuksessa lisää kattava tutkimusjoukko, jossa lähes kaikki Keski-Suomen kunnat ovat edustettuina. Toisaalta kattava joukko tarkoittaa sitä, että tutkittavien taustat ja työnkuvat vaihtelevat, jolloin yhtenäiseen otokseen henkilöiden taustan osalta on haastava päästä. On mahdollista, että ymmärrys kaksoisurasta ja sen tukemisesta vaihtelee suurestikin tutkittavien keskuudessa, joka voi vääristää tutkimusotosta. Tulokset riippuvat myös haastattelujen onnistumisesta, sillä ei voida olla täysin varmoja onko jokin haastateltavista unohtanut joitakin seikkoja tai tulkinnut esitettyjä kysymyksiä eri lailla, kuin muut haastateltavat. Aineiston keruussa tämä seikka on pyritty ottamaan huomioon pyrkimällä mahdollisimman yhdenmukaisiin haastatteluihin. On otettava kuitenkin huomioon, että puolistrukturoitujen haastattelujen kestot vaihtelivat melko paljon, joka viittaa siihen, että osa haastateltavista on kuvaillut ilmiötä laajemmin tai keskustelu on ollut perusteellisempaa. Toisaalta haastattelu tutkimusmenetelmänä mahdollistaa kysymysten tarkentamisen ja vähentää väärinymmärrysten riskiä, sillä tutkittavilla on ollut mahdollisuus itse tarkentaa esitettyjä kysymyksiä.

Tutkimuksen vahvuutena ja samalla heikkoutena voidaan pitää kattavaa otoskokoa riippuen siitä mistä näkökulmasta tarkastellaan. Iso otos auttaa muodostamaan yleiskuvan lähes koko Keski-Suomesta. Toisaalta kuitenkin vain yhden haastateltavan valitseminen jokaisesta kunnasta jättää auki sen mahdollisuuden, että tieto käytännön ratkaisuista ei ole siirtynyt ylempien virkahenkilöiden tasolle tai kunnan toimielimiin asti. Laaja otoskoko antaa siis riittävän tilannekuvan, mutta samalla tulokset eivät kuvaile ilmiötä kovin syvältä yksittäisten haastateltavien kautta. Tätä voidaan pitää tämän tutkimuksen keskeisimpänä rajoitteena, sillä syväluotaavampi tutkimus rajatusta määrästä kuntia tuottaisi tukevampia perusteita johtopäätöksille.

7.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Pohdittaessa tämän tutkimuksen tuloksia kaksoisuran taustatekijöiden näkökulmasta, voidaan arvioida mahdollisia kehityskohteita Keski-Suomen mittakaavassa. Yksilön taidot hallita omaa kaksoisuraa ovat sellaisia, joita voidaan kehittää sijainnista riippumatta, esimerkiksi etäyhteyden avulla. Oman ajankäytön hallinta näyttäisi korostuvan ympäristöissä, joissa harjoitus- ja koulumatkoihin kuluu tunteja päivittäin. Koulutuksen järjestäjien näkökulmasta näyttää myös siltä, että vanhempien rooli opiskelijaurheilijoiden kaksoisurassa on olennaisessa osassa. Tietoa kaksoisuraan liittyvistä seikoista olisi tärkeä olla saatavilla siis myös vanhemmille, samalla kun heitä osallistetaan mukaan ympäristön toimintaan. Tuloksia tulkitessa ympäristöjen suhtautuminen kaksoisuraan vaikutti positiiviselta, mutta ajoittain nousi esille myös ajatuksia vastakkainasettelusta urheilijoiden ja muiden oppilaiden välillä. Ympäristön suhtautuminen kaksoisuraan näyttäisi olevan keskiössä etenkin silloin, kun rakenteellisia ja strukturoituja tapoja tukea kaksoisuraa ei noussut esille. Jatkossa on siis tärkeää jakaa informaatiota sekä kehittää matalan kynnyksen ratkaisuja kaksoisuran tukemiseksi, jotta ympäristön asenteet pysyvät myönteisinä opiskelijaurheilijoita kohtaan.

Ryba ym. (2016) nostivat esille tutkimuskatsauksessaan jatkokysymyksen kuinka yhteiskunnalliset rakenteet ja poliittiset päätökset ovat yhteydessä kaksoisuran toteuttamiseen. Vaikka tämän tutkimuksen tulokset eivät suoraan ole sovellettavissa kaksoisuran toteuttamiseen, antavat ne silti yhden näkökulman yhteiskunnalliseen tarkasteluun. Tämän tutkimuksen tulosten tueksi olisi tärkeää selvittää urheilijoiden kokemuksia kaksoisuran toteuttamisesta pienemmissä kunnissa ja varsinaisten kehitysympäristöjen ulkopuolella. Laajempi määrällinen tutkimus hyödyntäen ECO-DC tutkimusryhmän kehittämää kehitysympäristöjen seurantatyökalua voisi mahdollistaa myös opiskelijaurheilijoiden sekä useamman viranhaltijan näkökulmia osana tutkimusta. Toisaalta tätä tutkimusta vastaavanlainen selvitys jossain toisella alueella voisi lisätä tuloksiin uutta näkökulmaa, mikäli samansuuntaisia huomioita löydettäisiin myös muualta. Vielä tarkempaa laadullista ulottuvuutta voisi hakea tutkimalla sellaisten urheilijoiden urapolkuja, jotka ovat aloittaneet kaksoisuransa pienemmistä kunnista ja haja-asutusalueilta. Vertailua voisi hakea myös esimerkiksi pohjoismaiden tasolta ja arvioida miten vastaavien urheilijoiden polut sekä saatu tuki eroaa eri maiden välillä, sillä toimintatavat kaksoisuran tukemiseen eroavat jo Suomen lähinaapureiden välillä.

Eri kunnille ja kouluille tulokset merkitsevät esimerkkejä käytännön toimintatapoihin, joita muualla maakunnan oppilaitoksissa toteutetaan. Ilman yhteisiä toimintatapoja kaksoisuran toteutuminen nojaa yksittäisten henkilöiden päätöksiin, joka lisää vaatimuksia myös opettajan ammattitaidolle. Nykypäivän opettaja työskentelee ympäristössä, jossa on tarpeen ymmärtää opetussuunnitelman lisäksi erilaisia näkökulmia opiskelijan kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi. Nyssölä (2022, 7) kuvaa raportissaan opetuksen henkilökohtaistumista ja eri toimijoiden merkitystä opetuksen järjestämisessä. Tämän päivän opettajilta ja rehtoreilta vaaditaan yksilöllähtöisyyttä ja monialaista yhteistyötä. Samalla tämän tutkimuksen haastateltavista lähes kaikki kuvailivat omasta kunnasta löytyvän ainakin yksittäisiä oppilaita, joita tavoitteellinen urheileminen oppivelvollisuutensa aikana voisi kiinnostaa. Opiskelun ja urheilemisen yhdistämiseen liittyvät kysymykset ja haasteet voivat siis nousta esille paikasta riippumatta, jolloin paikallisten toimijoiden on kyettävä tarttumaan niihin riittävällä ammattitaidolla. Yhteiset toimintamallit voivat toimia tukemisen apuna myös opinto-ohjauksen näkökulmasta. Jokio ym. (2023) nostivat tutkimuksessaan esille, kuinka vaativampien ohjaustarpeiden toteutuminen oppilaanohjauksessa kasautui ajoittain oppilaiden oman aktiivisuuden varaan. Rutinoitunut toimintatapa koulun puolelta esimerkiksi tässä yhteydessä voisi auttaa kaksoisuran suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tämän tutkimuksen tulokset voivat auttaa myös Jyväskylän urheiluakatemiaa toimintaa suuntautumaan paremmin Keski-Suomen maakuntaan ja ottamaan huomioon kunnista nousseita haasteita ja toiveita. Mikäli urheiluakatemia ohjaa enemmän toimintaa kohti koko maakuntaa, voidaan myös toimien vaikutuksia ja toimivuutta arvioida jatkotutkimuksen kautta. Toisaalta olisi mielenkiintoista selvittää laajemmin koko Suomen tasolla miten eri alueiden urheiluakatemit tarjoavat tukea ja ohjaavat resursseja kohti heitä ympäröiviä kuntia. Tämän tutkimusten tulosten pohjalta esille nousee myös tarve yhteistyöfoorumille, joka esimerkiksi urheiluakatemiaa ohjaamana voisi paikallisesti lisätä yhteistä keskustelua opiskelun ja urheilun yhdistämisestä.

Tuloksia arvioitaessa on syytä pohtia millaiset ratkaisut ylipäätään ovat realistisia eri kunnissa. Yhtenäisen mallin kehittäminen koko Keski-Suomen alueella ei ole todennäköisesti järkevää, sillä kunnat eroavat toisistaan kooltaan, väkiluvultaan sekä kaksoisuran tukemisen lähtötasolta. Kun tuloksissa huomattiin, että esimerkiksi asiantuntijapalveluiden saatavuus tai roolimallien ja mentoroinnin hyödyntäminen olivat todella vähäistä läpi kaikkien kuntien, voidaan pohtia niiden merkitystä isommassa kuvassa ja ovatko juuri nämä osa-alueet realistisia edistää

jokaisessa ympäristössä. Lähtökohtaisesti tukemisen kehittäminen pitäisi priorisoida yhteisesti parhaaksi nähtyyn suuntaan, sillä kaikkien osa-alueiden kehittäminen samanaikaisesti tuskin on tehokasta tai toimivaa ja jossain tapauksissa myös tarpeetonta. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella olennaisimmaksi kehityskohdaksi Keski-Suomessa voisi muodostua yhdenvertaisempien ratkaisujen muodostaminen ja yhteistyön kehittäminen. Näillä tavoitteilla kaksoisuran toteuttaminen voisi kehittyä yhdenvertaisemmaksi ja erot eri kuntien välillä voitaisiin saada pienemmiksi. Laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa voidaan ajatella, että pienemmissäkin kunnissa hyvin hoidettu kaksoisura toimii kunnan pito- ja elinvoimatekijänä sekä edesauttaa koulutuksellista tasa-arvoa.

LÄHTEET

- Aira, T., Aarresola, O., Kokko, S., Pihlaja, T., & Konttinen, N. (2014). Yläkouluikäiset nuoret liikunnan harrastajat – keskeisiä tutkimustuloksia harrastamisesta ja harjoittelusta. Teoksessa: K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) *Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä*. Helsinki: Edita. 101–107.
- Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. painos. Tampere: Vastapaino. 40–41.
- Alfermann, D., & Stambulova, N. (2007). Career transitions and career termination. Teoksessa: G. Tenenbaum & R. C. Eklund (toim.) *Handbook of sport psychology*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc. 712–733.
- Aquilina, D., & Henry, I. (2010). Elite athletes and university education in Europe: a review of policy and practice in higher education in the European Union Member States. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 2 (1), 25–47. doi:10.1080/19406941003634024
- Australian urheiluinstituutti (2023). Elite Athlete Education Network. Verkkosivu. Viitattu 19.1.2023. https://www.ais.gov.au/career-and-education/eaen/guiding_principles
- Book Jr., R., & Küttel, A. (2019). What can the United States teach Denmark about dual career athletes? Verkkokirjoitus. Viitattu 18.1.2023. <https://www.linkedin.com/pulse/what-can-united-states-teach-denmark-dual-career-athletes-k%C3%BCttel/>
- Burlot, F., Richard, R., & Joncheray, H. (2018). The life of high-level athletes: The challenge of high performance against the time constraint. *International Review for the Sociology of Sport*, 53 (2), 234–249. doi:10.1177/1012690216647196
- Byrne, D. G., Davenport, S. C., & Mazanov, J. (2007). Profiles of adolescent stress: The development of the adolescent stress questionnaire (ASQ). *Journal of adolescence*, 30 (3), 393–416. doi:10.1016/j.adolescence.2006.04.004
- Christensen, M. K., & Sørensen, J. K. (2009). Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review*, 15 (1), 115–133. doi:10.1177/1356336X09105214
- Condello, G., Capranica, L., Doupona, M., Varga, K., & Burk, V. (2019). Dual-career through the elite university student-athletes' lenses: The international FISU-EAS survey. *PloS one*, 14 (10), e0223278. doi:10.1371/journal.pone.0223278
- Côté, J., Turnnidge, J., & Evans, M. B. (2014). The dynamic process of development through sport. *Kinesiologia Slovenica*, 20 (3), 14–26.

- De Brandt, K., Wylleman, P., Torregrossa, M., Schipper-Van Veldhoven, N., Minelli, D., Defruyt, S., & De Knop, P. (2018). Exploring the factor structure of the Dual Career Competency Questionnaire for Athletes in European pupil-and student-athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1–18. doi:10.1080/1612197X.2018.1511619
- DeFreese, J. D., Raedeke, T. D., & Smith, A. L. (2021). Athlete Burnout: An Individual and Organizational Phenomenon. Teoksessa J. M. Williams & V. Krane (toim.) *Applied Sport Psychology*. 8. painos. New York: McGraw Hill, 475–491.
- Emrich, E., Fröhlich, M., Klein, M., & Pitsch, W. (2009). Evaluation of the elite schools of sport: empirical findings from an individual and collective point of view. *International Review for the Sociology of Sport*, 44 (2–3), 151–171.
- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 133.
- Foo, C. E., Wells, J. E., & Walker, N. A. (2015). Do American college and university students endorse the recruitment of international student athletes? *Journal of Contemporary Athletics*, 9 (3), 149–159.
- Geranosova, K., & Ronkainen, N. (2015). The experience of dual career through Slovak athletes' eyes. *Physical Culture and Sport*, 66 (1), 53. doi:10.1515/pcssr-2015-0005
- Guidotti, F., Cortis, C., & Capranica, L. (2015). Dual Career of European Student athletes: A Systematic Literature Review. *Kinesiologia Slovenica*, 21 (3).
- Güllich, A., Macnamara, B. N., & Hambrick, D. Z. (2022). What makes a champion? Early multidisciplinary practice, not early specialization, predicts world-class performance. *Perspectives on Psychological Science*, 17 (1), 6–29. doi:10.1177/1745691620974772
- Hanhijoki, I. (2020). Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia tulevaisuuden koulutustarpeista. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset, 6.
- Harrison, G. E., Vickers, E., Fletcher, D., & Taylor, G. (2022). Elite female soccer players' dual career plans and the demands they encounter. *Journal of Applied Sport Psychology*, 34 (1), 133–154. doi:10.1080/10413200.2020.1716871
- Henriksen, K., Larsen, C. H., & Christensen, M. K. (2014). Looking at success from its opposite pole: The case of a talent development golf environment in Denmark. *International*

- Journal of Sport and Exercise Psychology, 12 (2), 134–149.
doi:10.1080/1612197X.2013.853473
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K. K. (2010). Holistic approach to athletic talent development environments: A successful sailing milieu. *Psychology of sport and exercise*, 11 (3), 212–222. doi:10.1016/j.psychsport.2009.10.005
- Henriksen, K., Storm, L. K., Küttel, A., Linnér, L., & Stambulova, N. (2020). A holistic ecological approach to sport and study: The case of an athlete friendly university in Denmark. *Psychology of sport and exercise*, 47, 101637. doi:10.1016/j.psychsport.2019.101637
- Hintikka, T. (2022) Urheilijan kaksoisura – Tavoitteena tasapaino: Muodostelmaluistelijoiden kokemuksia urheilijan kaksoisurasta ja sen tulevaisuuden kehittämistarpeista. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 26.4.2023. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202211233858>
- Härkönen, A. (2014). Kaksoisuran haasteet. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Helsinki: Edita. 54–55.
- Euroopan komissio. (2012). EU Guidelines on Dual Careers of Athletes: Recommended policy actions in support of dual careers in high-performance sport. Brussels: Sport Unit of the Directorate-General for Education and Culture of the European Commission.
- Jokio, K., Myllykoski-Laine, S., Nousiainen, S., & Marjanen, J. (2023). Opinto-ohjauksen toteutuminen: Arviointituloksia oppivelvollisuusikäisien koulutuksista. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. *Julkisut* 30:2023. Viitattu 2.4.2024. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/opinto-ohjauksen-toteutuminen-arviointituloksia-oppivelvollisuusikaisten-koulutuksista>
- Jyväskylän urheiluakatemia (2023). Nettisivut. Viitattu: 9.2.2023. <https://jyvaskylanurheiluakatemia.fi/#>
- Kalaja, S. (2014). Peruskoulut. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä. Helsinki: Edita. 84–86.
- Kearney, P. E., & Hayes, P. R. (2018). Excelling at youth level in competitive track and field athletics is not a prerequisite for later success. *Journal of Sports Sciences* 36 (21), 2502–2509. doi:10.1080/02640414.2018.1465724

- Kerštajn, R., & Topič, M. D. (2017). Motivation of Slovenian and Norwegian Nordic Athletes towards Sports, Education and Dual Career. *European Journal of Social Science Education and Research*, 4 (1), 35–43. doi:10.26417/ejser.v9i1.p35-43
- Knight, C. J., Harwood, C. G., & Sellars, P. A. (2018). Supporting adolescent athletes' dual careers: The role of an athlete's social support network. *Psychology of Sport and Exercise*, 38, 137–147. doi:10.1016/j.psychsport.2018.06.007
- Koivusalo L., Aunola K., Bertram R. & Ryba T. V. (2018). Urheilija vai opiskelija? Urheilulukiolaisten identiteettiprofiilit. *Liikunta & Tiede*, 55 (2–3), 80–87.
- Kristiansen, E. (2017). Walking the line: How young athletes balance academic studies and sport in international competition. *Sport in Society*, 20 (1), 47–65. doi:10.1080/17430437.2015.1124563
- Küttel, A., Christensen, M. K., Zysko, J., & Hansen, J. (2020). A cross-cultural comparison of dual career environments for elite athletes in Switzerland, Denmark, and Poland. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18(4), 454–471. doi:10.1080/1612197X.2018.1553889
- Liikuntalaki 390/2015. (2015). Viitattu 19.4.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>
- Linnér, L., Stambulova, N. B., Lindahl, K., & Wylleman, P. (2019). Swedish university student-athletes' dual career scenarios and competences. *International journal of sport and exercise psychology*, 1–16. doi:10.1080/1612197X.2019.1611898
- López de Subijana, C. L., Barriopedro, M., & Conde, E. (2015a). Supporting dual career in Spain: Elite athletes' barriers to study. *Psychology of sport and exercise*, 21, 57–64. doi:10.1016/j.psychsport.2015.04.012
- López de Subijana, C. L., Barriopedro, M. I., & Sanz, I. (2015b). Dual career motivation and athletic identity on elite athletes. *Revista de psicología del deporte*, 24 (1), 55–57.
- Love, A., & Kim, S. (2011). Sport Labor Migration and Collegiate Sport in the United States: A Typology of Migrant Athletes. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*. 4, 90–104.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 (2019). Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2019:2a. Viitattu 25.4.2023.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf
- Lupo, C., Guidotti, F., Goncalves, C. E., Moreira, L., Doupona Topic, M., Bellardini, H., ... & Capranica, L. (2015). Motivation towards dual career of European student-athletes.

- European journal of sport science, 15 (2), 151–160.
doi:10.1080/17461391.2014.940557
- Lämsä, J., Mäkinen, J., Nieminen, M., & Paavolainen, L. (2016). Huippu-urheiluverkoston ja -yksikön sisäinen arviointi. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus & Suomen Olympiakomitean huippu-urheiluyksikkö.
- Michelsen, K. E., Lehtonen, K., Rantala, K., Jokisipilä, M., & Mäkinen, J. (2022). Suomalainen huippu-urheilu tarvitsee luottamusta: Huippu-urheilun arviointiryhmän loppuraportti.
- Morris, R., Cartigny, E., Ryba, T. V., Wylleman, P., Henriksen, K., Torregrossa, M., Lindahl, K., & Erpič, S. C. (2020). A taxonomy of dual career development environments in European countries. *European Sport Management Quarterly*, 21 (1), 134–151.
- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P., & Kokko, S. (2021). Urheilu, seuraharrastaminen ja kilpaurheilun etiikka. Teoksessa: S. Kokko, R. Hämylä & L. Martin (toim.). Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1.
- Muhli, J. & Sorjonen, A. (2021). Urheiluseuran ja koulun järjestämä aamuharjoittelu. Rehtorien ja seuravalmentajien näkemyksiä aamuharjoittelun mahdollisuuksista ja haasteista. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 26.4.2023. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/26109/urn_nbn_fi_uef-20211333.pdf?sequence=1
- Muutostyöryhmä (2012). Huippu-urheilun muutostyöryhmän loppuraportti 2012. Huippu-urheilun muutostyöryhmä. Suomen Olympiakomitea. Helsinki: Suomen Olympiakomitea.
- Nikander, A., Saarinen, M., Aunola, K., Kalaja, S., & Ryba, T. V. (2021). Urheilu-uran yhdistäminen koulutukseen: kaksoisuraympäristöt ja urheilulukioiden menestystekijät Suomessa. *Liikunta ja tiede*, 58 (1), 77–85.
- Nyrhinen, T. & Tiensuu, H. (2023). Opiskelijaurheilijoiden kaksoisuran toteutumisen erot yläkouluissa ja lukioissa. Jyväskylän Yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.4.2023. <http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202304202579>
- Nyyssölä, K. (2022). Koulutus tulevaisuudessa. Ennakointinäkökulmia koulunkäyntiin, kehittämiseen ja osaamiseen. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2022:1. Viitattu 16.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Koulutus_tulevaisuudessa.pdf

- OAJ (2024). Opinto-ohjaus ei toteudu yhdenvertaisesti ilman opinto-ohjaajien mitoitusta. Viitattu 3.4.2024. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2023/opinto-ohjaus-ei-toteudu-yhdenvertaisesti/>
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N., & Miller, B. W. (2006). Parental and coach support or pressure on psychosocial outcomes of pediatric athletes in soccer. *Clinical journal of sport medicine*, 16 (6), 522–526. doi:10.1097/01.jsm.0000248845.39498.56
- O'Neill, M., Allen, B., & Calder, A. M. (2013). Pressures to perform: An interview study of Australian high-performance school-age athletes' perceptions of balancing their school and sporting lives. *Performance Enhancement & Health*, 2 (3), 87–93. doi:10.1016/j.peh.2013.06.001
- Opetushallitus (2023). Oppilaanohjaus perusopetuksessa. Viitattu 20.11.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppilaanohjaus-perusopetuksessa>
- Opetusministeriö (2010). Sanoista teoiksi. Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi. Opetusministeriön työryhmämuistiota ja selvityksiä 2010:13.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2023). Oppivelvollisuuden laajentaminen. Viitattu 19.4.2023. <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>
- Park, S., Lavalley, D., & Tod, D. (2013). Athletes' career transition out of sport: A systematic review. *International review of sport and exercise psychology*, 6 (1), 22–53. doi:10.1080/1750984X.2012.687053
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. (2014). Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Viitattu 25.4.2023 https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Perusopetuslaki 628/1998 (1998). Viitattu 19.4.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Petitpas, A., Van Raalte, J. L., & Brewer, B. W. (2013). Athletes' careers in the United States. Teoksessa: N. B. Stambulova & T. V. Ryba. *Athletes' careers across cultures*. London: Routledge.
- Pink, M. A., Lonie, B. E., & Saunders, J. E. (2018). The challenges of the semi-professional footballer: A case study of the management of dual career development at a Victorian Football League (VFL) club. *Psychology of Sport and Exercise*, 35, 160–170. doi:10.1016/j.psychsport.2017.12.005

- Raedeke, T. D., & Smith, A. L. (2001). Development and preliminary validation of an athlete burnout measure. *Journal of sport and exercise psychology*, 23 (4), 281–306. doi:10.1123/jsep.23.4.281
- Rees, T., & Hardy, L. (2000). An investigation of the social support experiences of high-level sports performers. *The sport psychologist*, 14 (4), 327–347. doi:10.1123/tsp.14.4.327
- Ronkainen, N. J., & Ryba, T. V. (2018). Understanding youth athletes' life designing processes through dream day narratives. *Journal of Vocational Behavior*, 108, 42–56. doi:10.1016/j.jvb.2018.06.005
- Rottensteiner, C., Laakso, L., Pihlaja, T., & Kontinen, N. (2013). Personal reasons for withdrawal from team sports and the influence of significant others among youth athletes. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 8 (1), 19–32.
- Ryba, T. V., Aunola, K., Ronkainen, N. J., Selänne, H., & Kalaja, S. (2016). Urheilijoiden kaksoisuraan liittyvän tutkimuksen tämänhetkinen tilanne Suomessa. *Liikunta ja tiede*, 53 (2–3), 88–95.
- Ryba, T. V., Ronkainen, N. J., Douglas, K., & Aunola, K. (2021). Implications of the identity position for dual career construction: Gendering the pathways to (Dis) continuation. *Psychology of Sport and Exercise*, 53, 101844. doi:10.1016/j.psychsport.2020.101844
- Sæther, S. A., Feddersen, N., Andresen, E., & Bjørndal, C. T. (2022). Balancing sport and academic development: Perceptions of football players and coaches in two types of Norwegian school-based dual career development environments. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 17 (6), 1270–1282. doi:10.1177/17479541221111462
- Sallen, J., Hemming, K., & Richartz, A. (2018). Facilitating dual careers by improving resistance to chronic stress: effects of an intervention programme for elite student athletes. *European journal of sport science*, 18 (1), 112–122. doi:10.1080/17461391.2017.1407363
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Leskinen, E., & Nurmi, J. E. (2009). School burnout inventory (SBI): reliability and validity. *European journal of psychological assessment*, 25 (1), 48. doi:10.1027/1015-5759.25.1.48
- Savolainen, J. & Harkönen, A. (2014). Toisen asteen urheiluoppilaitokset. Teoksessa K. Mononen, O. Aarresola, P. Sarkkinen, J. Finni, S. Kalaja, A. Härkönen & M. Pirttimäki (toim.) *Tavoitteena nuoren urheilijan hyvä päivä*. Helsinki: Edita. 87–89.
- Sorkkila, M., Aunola, K., & Ryba, T. V. (2017). A person-oriented approach to sport and school burnout in adolescent student-athletes: The role of individual and parental expectations. *Psychology of Sport and Exercise*, 28, 58–67. doi:10.1016/j.psychsport.2016.10.004

- Stambulova, N. B., & Ryba, T. V. (2013). (toim.) *Athletes' careers across cultures*. London: Routledge.
- Stambulova, N. B., & Ryba, T. V. (2014). A critical review of career research and assistance through the cultural lens: towards cultural praxis of athletes' careers. *International review of sport and exercise psychology*, 7 (1), 1–17. doi:10.1080/1750984X.2013.851727
- Stambulova, N. B., Engström, C., Franck, A., Linnér, L., & Lindahl, K. (2015). Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 4–14. doi:10.1016/j.psychsport.2014.08.009
- Stambulova, N. B., Ryba, T. V., & Henriksen, K. (2021). Career development and transitions of athletes: The international society of sport psychology position stand revisited. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19 (4), 524–550. doi:10.1080/1612197X.2020.1737836
- Storm, L. K., Henriksen, K., Stambulova, N. B., Cartigny, E., Ryba, T. V., De Brandt, K., Ramis, Y., & Erpič, S. C. (2021). Ten essential features of European dual career development environments: A multiple case study. *Psychology of sport and exercise*, 54, 101918. doi:10.1016/j.psychsport.2021.101918
- Suomen Olympiakomitea (2020). *Urheiluakatemia- ja valmennuskeskustoiminnan ohjeisto*. Viitattu: 5.1.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/06/adf17662-urheiluakatemia-ja-valmennuskeskustoiminnan-ohjeisto.pdf>
- Suomen Olympiakomitea (2022). *Vuosikertomus 2021*. Viitattu: 8.3.2023. https://www.olympiakomitea.fi/uploads/sites/1/2022/06/1ccb4508-olympiakomitean-vuosikertomus_2021_hyvaksytty-31.5.2022.pdf
- Suomen Olympiakomitea (2023). *Urheiluoppilaitokset*. Viitattu: 23.1.2023. <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/urheiluakatemiaohjelma/toinen-aste/urheiluoppilaitokset/>
- Taylor, J., Oglivie, B., & Lavalley, D. (2006). *Career Transition among Athletes: Is There Life after Sports?* Teoksessa: J. M. Williams (toim.) *Applied sport psychology*. 5. painos. New York: McGraw Hill, 595–615.
- Tekavc, J., Wylleman, P., & Erpič, S. C. (2015). Perceptions of dual career development among elite level swimmers and basketball players. *Psychology of sport and exercise*, 21, 27–41. doi:10.1016/j.psychsport.2015.03.002
- TENK (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja*, 3, 4–22.

- Tessitore, A., Capranica, L., Pesce, C., De Bois, N., Gjaka, M., Warrington, G., MacDonncha, C., & Doupona, M. (2021). Parents about parenting dual career athletes: A systematic literature review. *Psychology of sport and exercise*, 53, 101833. doi:10.1016/j.psychsport.2020.101833
- Tilastokeskus (2024). Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2022. Viitattu 20.1.2024. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/
- Torregrosa, M., Ramis, Y., Pallarés, S., Azócar, F., & Selva, C. (2015). Olympic athletes back to retirement: A qualitative longitudinal study. *Psychology of sport and exercise*, 21, 50–56. doi:10.1016/j.psychsport.2015.03.003
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 85–148.
- Vuolle, P. 1977. *Urheilu elämänsisältönä: Menestyneiden urheilijoiden elämänura kilpailuvuosina*. Jyväskylän Yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 10.
- Wylleman, P. & Rosier, N. (2016). *Holistic Perspective on the Development of Elite Athletes*. Teoksessa: M. Raab, P. Wylleman, R. Seiler, A. M. Elbe, A. Hatzigeorgiadis (toim.) *Sport and Exercise Psychology Research*. Cambridge: Academic Press. 269–288.
- Öhrnberg, H., & Kokkonen, M. (2013). Yksilö- ja joukkueurheillevien urheilulukiolaisten koulumenestystä selittävät tekijät. *Liikunta & Tiede*, 50 (6), 53–58

LIITE 1. Haastattelurunko

- Kerro nimesi ja lyhyt kuvaus työstäsi

- Käydään läpi kunnan koulut ja niiden oppilasmäärät
 - Osaatko arvioida kuinka paljon urheiluvia tai liikuntaa harrastavia oppilaita on?
- Onko teillä urheilu tai liikuntapainotteisia luokkia?
 - Oletteko harkinneet tai yrittänyt perustamista?
- Onko teillä käsitystä kouluissa tehdyistä ratkaisuista liikunnan ja urheilun edistämiseksi?
 - Onko kouluissanne ollut Liikkuva Koulu tai Harrastamisen Suomen malli hankkeita? Miten nämä toimintatavat näkyvät koulun arjessa?
 - Millaisia ratkaisuja urheiluvien opiskelijoiden kohdalla on tehty? Kuvaile näitä ratkaisuja.

- Onko kunnassanne strategiaa tai suunnitelmaa perus- (ja lukio) opetuksen kehittämisen suhteen?
 - Tulevatko opiskelevat urheilijat siinä jotenkin esille?
- Kuinka liikuntaa ja urheilua tuetaan kunnassanne?
 - Millaiset ovat kuntanne liikuntapaikat ja miten kehitätte niitä?
 - Tuetaanko liikkumista tai urheilemista joillakin muilla tavoilla?
- Millaista keskustelua kunnallisessa päätöksenteossa, oppilaitosten tai seurojen kanssa on ollut urheilun ja opiskelun yhdistämisestä?
 - Koetteko että koulunne resurssit riittävät urheilijoiden tukemiseen?

- Kuvaile lyhyesti kuntanne seuratoimintaa, millaisia urheiluseuroja alueella toimii?
 - Onko teillä yhteistyötä paikallisten urheiluseurojen kanssa?
 - Millaista, kenen kanssa?
 - Onko yhteistyö toiminut ja millaisia tuloksia olette saaneet?
 - Harrastavatko nuoret pääosin teidän kunnassanne vai lähikunnissa?

- Mitkä tekijät koette isoimmiksi haasteiksi urheilun ja opiskelun tukemisessa, sekä niiden yhdistämisessä?
 - Oletteko ratkaisseet joitain haasteita tai esteitä? Millaisia ja miten?

- Oletteko tietoisia lähimmistä urheiluakatemia tarjoamista palveluista ja mahdollisuuksista?
- Voisiko akatemian organisoimat tapahtumat, kuten yläkoululeirit, paikalliset leirit, valmennus tai asiantuntijapalvelut olla hyödyllisiä teille?
- Mitä haluaisitte että urheiluakatemia tarjoaisi teille? Miten urheiluakatemia voisi tukea teidän alueenne urheilijoita?

- Haluaisitko vielä kysyä tai lisätä jotain?